СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск—4.46, 21.41, 16.55;
Віцебск—4.28, 21.39, 17.11;
Магілёў—4.36, 21.30, 16.54;
Гомель—4.42, 21.18, 16.36;
Гродна—5.04, 21.54, 16.50;
Брэст—5.13, 21.46, 16.33.

ЗВЯЗДА

7 ліпеня 1992 г.
аўторак, № 134 (21912)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

АДНА НАДЗЕЯ—НА СУД?

6 ліпеня ў 8 гадзін раніцы з аэрапорта «Мінск-1» у Маскву для ўдзелу ў сустрэчы кіраўнікоў дзяржаў СНД вылецела афіцыяльная дэлегацыя Рэспублікі Беларусь на чале са Старшынёй Вярхоўнага Савета Станіславам Шушкевічам.

Як заявіў незадоўга да вылету Станіслаў Шушкевіч у інтэрв'ю карэспандэнту БелаПАН, на абмеркаванне кіраўнікоў дзяржаў выносяцца ўжо ўзгодненыя на ўзроўні экспертаў дакументы па эканамічных, ваенных і палітычных пытаннях, застаецца толькі падпісаць іх. Між тым будзе і шэраг спрэчных дакументаў — Станіслаў Станіслававіч канкрэтызаваць не стаў, сказаўшы, што «павінна быць пэўная далікатнасць».

— Мяне асабіста вельмі цікавіць пытанне аб стварэнні Гаспадарчага суда,— прадоўжыў С. Шушкевіч. — Прапанова аб яго стварэнні ўнесена нашай рэспублікай, і я спадзяюся, што ў час гэтай сустрэчы будуць падпісаны адпаведныя дакументы. У эканоміцы павінны быць пэўныя правілы гульні.

Алесь ЛІПАЙ, БелаПАН.

ЧАКАЕЦЦА ВІЗІТ ПРЭЗІДЭНТА РУМЫНІІ

Як стала вядома з інфармацыйных крыніц, 12 ліпеня чакаецца афіцыяльны візіт у Беларусь прэзідэнта Румыніі Іона Іліеску. Гэта будзе першы прыезд у нашу рэспубліку, іншыя краіны СНД кіраўніка Румынскай дзяржавы.

(БЕЛТА).

З ЯКОЙ ЛІТАРЫ БУДЗЕМ ПІСАЦЬ НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ?

Амерыка святкавала 216-ю гадавіну сваёй незалежнасці. Дарэчы, незалежнасць у запрашальным білеце на прыём з гэтай нагоды ў амерыканскім пасольстве ў Мінску пішацца з вялікай літары.

Ды і ўвогуле, адносіны амерыканцаў да свайго нацыянальнага свята нельга назваць звычайнымі. Хоць 216-я не юбілейная дата і Дэвід Х. Суорц пакуль што Часовы Павераны ў справах ЗША ў Рэспубліцы Беларусь. Між іншым, Д. Буш даў нядаўна згоду на тое, каб Х. Суорц прадстаўляў інтарэсы Злучаных Штатаў у Беларусі пастаянна. Але ці зацвердзіць гэта рашэнне кангрэс?

Аднак гэта акалічнасць не перашкодзіла амерыканскаму дыпламату правесці прыём на вышэйшым узроўні.

Ціснены золатам герб на запрашэннях 400 гасцей, багата накрытыя сталы ў садзе рэзідэнцыі пасла ў Драздах, выдатнае выступленне мінскага аркестра духавых інструментаў пад кіраўніцтвам Аркадзя Берына...

Праўда, як ні стараліся амерыканцы пазбегнуць нейкіх нечаканасцей на прыёме, усё ж прыйшлося спадару Х. Суорцу зачытваць пасланне прэзідэнта сваёй краіны амаль без узмацнення — сапсаваўся мікрафон. А вось выкананне гімна Штатаў мінскаму аркестру ўдалося.

І думалася ў гэты час: калі ж вось так будзем стаяць мы, беларусы, пры выкананні свайго нацыянальнага гімна? Калі наша незалежнасць будзе пісацца і вымаўляцца ўсюды з вялікай літары? І калі яе веліч будзе ўшаноўвацца іншымі краінамі? Здаецца, не апошнія ў працы...

А пакуль што іграў мінскі аркестр на прыёме амерыканскага пасла. Госці пілі за вялікае свята Злучаных Штатаў Амерыкі. У паветры пахла шатландскім віскі, вяселлем і непадробнай урачыстасцю.

Амерыка святкавала сваю Незалежнасць.

Аляксандр КОКТЫШ.

ЦІ СПАСЦІГНЕ БАТАНІЧНЫ САД ЛЁС ЧЭХАЎСКАГА «ВІШНЁВАГА»?

МІНСК. Значны рэзананс сярод вучоных выклікаў даклад дырэктара Цэнтральнага батанічнага саду Акадэміі навук Беларусі Я. Сідаровіча, які прагучаў на пасяджэнні прэзідыума акадэміі.

Аказваецца, ва унікальным кутку прыроды з багатым і рэдкім генафондам склалася цяжкае становішча. Прычына — недахват грошай і інфляцыя, якія не дазваляюць у поўным аб'ёме даглядаць сад, дарэчы, адзін з лепшых у краінах СНД. Калі яму не будзе аказана дапамога, рэдкія расліны могуць проста загінуць. Прэзідыум Акадэміі навук Беларусі прыняў адпаведную пастанову, аднак вучоныя вельмі разлічваюць і на дапамогу тых, каму не абыякавы лёс буйнейшага ў рэспубліцы батанічнага саду.

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ ПЕСНЯРА—СВЯТА НАЦЫІ

Пакуль ёсць Купала

Купала,
купалле
і купал нябёс,
Куванне зязюлі
ля струн
лозаў ніцых...
Купала —
раздолле
птушыных бяроз,
Жывыя званы
беларускіх
крынічак.
Купала —
жыццё
і час
быстрацечны,
Таму й не звядзецца
ніколі
наш род.
Пакуль ёсць
Купала —
будзе
народ,
А значыць,
і песня,
і позірк сардэчны!

Уладзімір КАРЫЗНА.



Чытайце матэрыялы на 2-й і 4-й старонках.

У краі купалаўскіх песень

У Вязынцы, на радзіме народнага песняра Беларусі, 4 ліпеня адбылося традыцыйнае свята, прысвечанае 110-й гадавіне з дня нараджэння Івана Дамінікавіча Луцэвіча, які стаў вядомым свету пад імем Янкі Купалы.

Людзі, якія прыехалі на свята, у большасці сваёй упершыню аглядалі нядаўна адкрытую экспазіцыю прадметаў ужытку беларусаў, габелены, вырабленыя дзедаўскім спосабам, і цудоўныя па тонкасці выканання калядныя маскі майстра Салдаценкавай, слухалі паэтычныя чытанні, выступленні народнага хору, беларускіх акцёраў і пісьменнікаў, успаміналі купалаўскія радкі.

Кар. БЕЛТА.

Беларусь стане пасрэднікам на перагаворах

БЕЛАРУСЬ БУДЗЕ ДЗЯРЖАВАЙ-ПАСРЭДНІКАМ НА ПЕРАГАВОРАХ ПА УРЭГУЛЯВАННЮ КАНФЛІКТУ У ПРЫДНЯСТРОЎІ. ТРЭЦЯГА ЛІПЕНЯ НА ГЭТА ДАЎ АФІЦЫЯЛЬНУЮ ЗГОДУ СТАРШЫНЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ СТАНІСЛАЎ ШУШКЕВІЧ ПРЫБЫЎШАМУ У ГЭТЫ ДЗЕНЬ У МІНСК З КАРОТКАЧАСОВЫМ ВІЗІТАМ СПІКЕРУ ПАРЛАМЕНТА МАЛДОВЫ АЛЯКСАНДРУ МАШАНУ.

Факт візіту ў Мінск дэлегацыі Малдовы па зусім незразумелых прычынах ад журналістаў утойваўся. Згодна з наяўнымі данымі, пасля заканчэння перагавораў малдаўскія госці прапанавалі правесці прэс-канферэнцыю, аднак сам С. Шушкевіч чамусьці выказаўся супраць. Выхадныя дні жыхары Беларусі былі фактычна ў поўным няведанні наконт гэтай падзеі. Затое малдаўскі бок з гэтага візіту сакрэту не рабіў. Праз некалькі гадзін пасля папярэдняй перад сустрэчай тэлефоннай гутаркі С. Шушкевіча з А. Машану мясцовае аддзяленне «Інтэрфакса» паведаміла аб намеры кіраўніка парламента Малдовы вылецець у Мінск.

Мяркуючы па паведамленнях беларускага карэспандэнцкага пункта «Інтэрфакса», візіт А. Машану з'явіўся нечаканасцю і для прадстаўніцтва Малдовы ў Беларусі. Прынамсі пастпрэд Дзмітрый Мунтону аказаўся ў Маскве. А ў гутарцы з карэспандэнтам «Інтэрфакса» яго намеснік Міхаіл Дражын, які застаўся «на гаспадарцы» ў Мінску, заявіў, што А. Машану прыбыў нібыта для ўдзелу ў святкаванні чарговай гадавіны з дня вызвалення Мінска ад фашысцкіх захопнікаў. Дарэчы, М. Дражын не адмаўляў магчымасці правядзення перагавораў на прадмет выступлення Беларусі пасрэднікам ва ўрэгуляванні канфлікту ў Прыднястроўі.

Так яно і аказалася. Паколькі механізм удзелу Беларусі ў перагаворным працэсе фактычна адсутнічаў, вырашана было назначыць адказнага за яго правядзенне. Ім стаў старшыня Камісіі ВС РБ па нацыянальнай палітыцы і міжнацыя-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Ці зможа Беларусь стаць нейтральнай, бяз'ядзернай дзяржавай і ці трэба ёй да гэтага імкнуцца?

Сваімі думкамі наконт гэтага з карэспандэнтамі агенцтва «Інтэрфакс» Вячаславам Зяньковічам і газеты «Звязда» Людмілай Лазовік дзеліцца намеснік міністра абароны Рэспублікі Беларусь генерал-палкоўнік Пётр ЧАУС.



— Пётр Рыгоравіч! У розных дзяржаўных структурах— Міністэрстве замежных спраў, Міністэрстве абароны, урадзе і парламенце рэспублікі — цяпер ідзе работа па выпрацоўцы ваеннай палітыкі незалежнай Беларускай дзяржавы. Нядаўна канцэпцыя ваеннай дактрыны разглядалася на першым пасяджэнні Савета Бяспекі Беларусі. Скажыце, якімі вам бачацца яе асноўныя палажэнні?

— Перш за ўсё, ваенная дактрына павінна зыходзіць з дзеючага заканадаўства, у адпаведнасці з якім Беларусь абвясціла імкненне стаць нейтральнай, бяз'ядзернай дзяржавай.

Дактрына складаецца з трох састаўных частак, якія закранаюць палітычныя, эканамічныя і ваенныя пытанні. Самая складаная з іх для Беларусі сёння, бадай, эканамічная. Наша рэспубліка з прычыны дрэннага становішча ў эканоміцы не можа дазволіць сабе аснасціць Узброеныя Сілы самымі сучаснымі сістэмамі ўзбраенняў і кіравання, сродкамі паражэння. Не ў стане мы і ўтрымліваць вялікую па колькасці армію. Цяпер у Беларусі налічваецца 130 тысяч ваеннаслужачых. Столькі салдат і афіцэраў для рэспублікі, якая імкнецца да дзяржаўнага нейтралітэту, і не трэба. Не патрэбныя нам сёння і кампаненты войск стратэгічнага прызначэння, што не ўвайшлі ў састаў Узброеных Сіл рэспублікі. Але мы разумеем: Расія пакуль не ў стане аператыўна перабазіраваць іх на сваю тэрыторыю. Не патрэбны нам і самы магутны ў Еўропе танкавы парк, розныя сістэмы ўзбраенняў, якія раней размяшчаліся ў рэспубліцы, зыходзячы з ваеннай дактрыны былога СССР.

Што датычыць ваенных пытанняў, якія, напэўна, будуць адлюстраваны ў дактрыне, то перш за ўсё гэта мяркуемыя структурныя змяненні войск. Стаўка не на «глухую», а на актыўную абарону, на фарміраванне і развіццё адносна невялікіх мабільных злучэнняў і часцей, якія валодаюць вялікай агнявой магутнасцю.

— Вы, здаецца, забыліся аб палітычных пытаннях, з якімі трэба лічыцца ў рабоце над дактрынай. Цяпер, калі развалілася магутная ў мінулым звышдзяржава — СССР, якая ў многім вызначала палітычны клімат нашай планеты, пачаўся інтэнсіўны перараздзел свету на сферы ўплыву. Вы не заўважаеце спроб якіх-небудзь дзяржаў навязаць Беларусі, што імкнецца да нейтралітэту, уступлення ў розныя саюзы ці блокі?

— Аб уплыве такіх спроб на змест дактрыны размова асобная. Сапраўды, Беларусі прапануюць далучыцца не да ўсякіх саюзаў. Напрыклад, да Вышэйградскага. Яго задумалі Венгрыя, Чэхаславакія, Польшча робіць крокі да ўваходжання ў гэты саюз з тым, каб з пералічаных краін стварыць своеасаблівы «буфер» паміж Заходняй Еўропай і Расіяй. Гучала і прапанова стварыць балтыйска-чарнаморскае таварыства.

Усе гэтыя варыянты, на мой погляд, Беларусі нельга адхіляць, але і прымаць паспешлівае рашэнне аб уваходжанні ў іх не трэба. Калі мы абвясцілі імкненне да нейтралітэту, уступаць у ваенныя саюзы не трэба спяшацца. У палітычныя, эканамічныя саюзы Беларусь заўсёды гатовая ўступіць на ўзаемавыгадных умовах.

— Але, Пётр Рыгоравіч, адсутнасць пазіцыі ёсць таксама пазіцыя. Хіба зможа Беларусь захаваць у дадзенай сітуацыі нейтралітэт? Мяркуючы ж па ўсім, нявыгадны Расіі саюз, напрыклад, Вышэйградскі, не зможа абысціся без Беларусі. Адмова ад уступлення ў яго фак-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

НА ШЛЯХУ ДА ЦЫВІЛІЗАВАНАЙ БІРЖЫ

Беларуская таварная біржа вытворцаў, у заснавальніках якой значацца 15 буйнейшых прадпрыемстваў і іншых камерцыйных структур рэспублікі, усё часцей уводзіць карысныя навāўвядзенні ў біржавую работу.

Спачатку яна першай сярод адпаведных структур Беларусі адкрыла пры біржы аддзяленне «Прыарбанка» дзеля кантролю над фінансаваннем здзелак. Потым на БТБВ адмовіліся ад селектарных таргоў і перайшлі пры кантактах з кліентамі да электроннай пошты. І вось цяпер зроблены чарговы крок на шляху да стварэння сапраўды цывілізаванай біржы. БТБВ цалкам пераходзіць на электронную сістэму. Дзеля ажыццяўлення гэтага праекта створана спецыяльнае малое прадпрыемства, куды запрасілі 11 высокакваліфікаваных спецыялістаў-матэматыкаў. Пакуль што гэта адзіны прыклад сярод біржаў Беларусі.

ЗАЎСЁДЫ БЕЗ ТАЛОНАЎ ТОЛЬКІ ЛАПЦІ

СЛОНІМ. Выканком гарадскога Савета народных дэпутатаў вырашыў, нарэшце, адмяніць продаж абутку насельніцтву па талонах. Будзе прадоўжаны продаж па талонах толькі мужчынскіх, жаночых і дзіцячых ботаў і паўботаў, а таксама мужчынскага і жаночага мадэльнага абутку. Не пашкодзіла б звярнуць асаблівую ўвагу і на лапці, якія ва ўсе часы плялі без талонаў. Была б толькі лаза.

АДЗІН, ДВА, ТРЫ, ЧАТЫРЫ... КАЛІ ПЯЦЬ—МЫ ПОЙДЗЕМ ПЕШШУ ГУЛЯЦЬ

РЫГА, 6.(Юрыс Окрыўе, БелаПАН). З панядзелка праезд у рыжскім гарадскім транспарце падаражаў удвая. Цяпер за адну паездку трэба плаціць 4 рублі. А па нядзелях тарыф павялічваецца яшчэ ў два разы — да 8 рублёў. Цана праезду пасля 11 гадзін вечара ў аўтобусах і пасля гадзіны ночы ў трамваях і тралейбусах — 10 рублёў. Адначасова ліквідуюцца шэсць аўтобусных маршрутаў.

Набытыя па старой цане праязныя будуць дзейнічаць толькі да 15 ліпеня. Новы кошт месячных білетаў на адзін, два і тры віды транспарту складзе адпаведна 216, 312 і 396 рублёў для насельніцтва і 500, 720 і 960 — для арганізацый. Прадугледжаны скідкі для школьнікаў, студэнтаў, інвалідаў, мнагадзетных і непрацуючых маці, якія маюць дзяцей да 3-х гадоў. За праязны на адзін маршрут гарадскога транспарту прыйдзецца плаціць 144 рублі.

Паколькі павышэнне цэн у Прыбалтыцы мае тэндэнцыю праз пэўны час паўтарацца ў Беларусі, жыхары цэнтра СНД могуць зрабіць з прыведзеных вышэй рыжскіх цэн свае вывады. Між іншым, і без таго мінчанам узмоцнена напамінаюць, што сабекошт адной паездкі ў сталічным метро, аўтобусе, трамваі і тралейбусе — прыкладна 7 рублёў.

КУПАЛЛЕ...



Згадкі пра вечнасць... З глыбіні сівой мінуўшчыны паўстае хараство гэтага старадаўняга свята. Час самага росквіту прыроды! У Боскай ласцы купаецца зямная прыгажосць. Найхарашэйшую кветку на свеце можна знайсці толькі на Яна. На Купалле так хораша птушка пяе, што месяц і зоры выходзяць паслухаць яе. Ля рачных далін паэзія разліта ў кожнай травінцы. Любоў абдымае зямлю, і кветкі не баяцца памерці.

Забытая казка былых пакаленняў ляціць у адведкі да свайго краю. Прыміце віншаванне, дарагія суродзічы, усе, каму па душы хараство роднай зямлі, хто мае Беларусь за сваю Бацькаўшчыну і марыць знайсці для яе кветку шчасця.

Будзьма ж дбаць пра сапраўднае Адраджэнне! Кожны па сваіх сілах і магчымасцях.

Каб жыла Беларусь!

Dainova

Ёсць у мяне вера ў вольны мой народ

ЯНКА КУПАЛА І СУЧАСНАЕ АДРАДЖЭННЕ

«Ёсць жа яшчэ ў мяне вера ў вольны мой родны народ»,— пісаў Янка Купала ў адным з потым забароненых вершаў 1926 года. Яго вера мацавалася адчуваннем існасці абранага шляху — шляху [illegible] Купалы быць прарокам нацыі, абудзіць яе дух, альбо, што больш дакладна, — духоўна стварыць нацыю, якая будзе здатная эканамічна і палітычна завяршыць пакутлівы гістарычны працэс свайго адраджэння. Этапы гэтага адраджэння не пройдзены яшчэ і цяпер, бо блізка дзве сотні гадоў (калі ўлічыць, што працэс нацыянальнага адраджэння пачаўся недзе ў першай трэці 19 ст.) аказаліся не такім вялікім гістарычным адрэзкам часу для сфарміравання сталага нацыянальна-дзяржаўнага арганізма. Затое гэта быў задужа вялікі адрэзак часу для ўкаранення [illegible] асіміляцыйных працэсаў.

У вершы «Казка аб песні» Купала ў форме прыпавесці дакладна абазначыў гэтую драму. Песня — гэта [illegible] усведамленне народам самога сябе, якое забяспечвае яму гістарычнае існаванне [illegible]. [illegible]

А толькі і ты душ ажывіцца
не магла
І к шчасцю масціцца, пасціцца,
Бо думка... бо песня...
чужая была...
З ярмом дый і песню ўжывіцца.

Цяпер мы абазначылі б тое, што Купала назваў «песняй», сучасным модным словам «ментальнасць», або можна больш прывычным, прыблізна тым жа — «нацыянальнае самаўсведамленне».

Нацыянальная свядомасць Купалы пачаткова фарміравалася дзякуючы бібліятэцы Зыгмунда Чаховіча — як вядома, удзельніка паўстання 1863 года, сасланага Мураўёвым у Сібір, які затым вярнуўся і жыў у сваім маёнтку ў Вілейскім павеце. [illegible] Л. Клейнбарта Купала пісаў аб З. Чаховічу і аб знаёмстве з нелегальнай літаратурай, перавіданай польскай, што тычылася гэтага паўстання. [illegible] Клейнбарта, ці знаёміўся Купала ў Чаховіча з сацыялістычнай літаратурай. Напэўна ў 1928 г. цяжка было ўявіць значную асобу, у мінулым якой не было б нелегальнага сацыялістычнага вопыту. Адказ Купалы яскрава паказвае, у якім рэчышчы ідэй [illegible] складваліся яго духоўныя прыярытэты: «Ці сустракалася мне тады ў яго сацыялістычная літаратура — не памятаю. Але добра памятаю, што нелегальная літаратура, якую я чытаў, была прасякнута ўся нянавісцю да царызму і любоўю да свабоды і незалежнасці». Свабода і незалежнасць, як Богам дадзеныя чалавеку дар і права, усведамляліся Купалам у рэчышчы нацыянальна-вызваленчых ідэй 19 стагоддзя. Росквіт літаратурнага і грамадскага жыцця пачатку 20 ст., якое гуртавалася вакол газет «Наша доля», «Наша ніва», «Беларус» і інш., быў фактычна працягам багушэвічаўскага перыяду адраджэння [illegible]. Мяжу гэтаму этапу паклала першая сусветная вайна. [illegible] 1913—1915 гг. [illegible] Купалаўская адраджэнская творчасць (знакамітыя яго кнігі «Жалейка», «Гусляр», «Шляхам жыцця», яго рамантычныя паэмы і п'есы) — усё тое, што зрабіла Купалу Купалам [illegible]

1920 г., Купала напісаў:

Не свята светлае спраўляці
Сягоння будзе наш народ,
А трызну па айчыне-маці
Ён справе ў гэты цяжкі год...

Край разрываны ўвесь на часці —
Народ аграблены яго —
Не ўбарануўся ад напасці
І ад пагібеля свайго.

Яшчэ праз дзесяцігоддзе ідэя нацыянальнага адраджэння зрабілася крымінальнай, і засценкі ГПУ напоўніліся творчай інтэлігенцыяй, дзяржаўнымі дзеячамі перыяду беларусізацыі. У 1930-м годзе міфічная свядомасць набыла абрысы пануючай формы свядомасці. Міф «вялікай эпохі» быў адначасна вялікім ахвярнікам, і ахвярапрынашэнне зрабілася грандыёзным дзяржаўным рытуалам. Тварэнне ГПУ — справа «Саюза Вызвалення Беларусі» — было таксама міфам 1930 года, і Купала быў адным з трагічных персанажаў гэтага міфа. Толькі ролю сваю ён выконваў не паводле сцэнарыя рэжысёраў, якія вызначылі яму месца кіраўніка і натхніцеля «контррэвалюцыйнай антысавецкай арганізацыі». Так, Купала быў натхніцелем і першай асобай нацыянальнага адраджэння, але гісторыка-культурны сэнс адраджэння не меў нічога агульнага з міфам «СВБ» — з гэтай трагічнай пародыяй, з гэтым катнім здзекам над высокай, асвечанай Боскім провідам, ідэяй. Купала сам вызначыў сваю ролю, адзіна магчымую ў той сітуацыі. Мужны ўчынак Купалы — спроба яго самагубства 20 лістапада 1930 г. — засведчыў недатыкальнасць і непадлегласць сапраўднай сутнасці адраджэння той вычварнай містыфікацыі, таму абсурду, да якога звялі яе валадары пралетарскай дзяржавы, рыхтуючы публічную расправу над тым, што люлялася стагоддзямі і не давала праз усе заказлоты загінуць немаламу еўрапейскаму этнасу. Увесь гістарычны шлях Беларусі быў аспрэчаны і адпрэчаны ў міфе 1930 года, а значыць усе вершы Купалы, дзе ўзнаўлялася мінулае народа, яго слава і свабода, усе вершы, якія будзілі нацыянальную свядомасць і перамагалі гістарычную летаргію,— усе гэтыя вершы былі «нацдэмаўскім кампраматам» супраць Купалы [illegible] свайго краю. Просценькі верш [illegible]:

Там плывуць Дняпро і Сожа
Да Дзвіна і Нёман.
Белавеж, Налібокаў
Там чуваці гоман.
Гарады там Менск і Вільня,
Магілёў, Гародня
І Смаленск з сіняй цаглянай
Разлягаі выгодна.
Аб вялікай нашай славе
Сведчаць на свет цыды,
Як жылі мы, панавалі
У родным краю смела.
Бо ўсё гэта, мае дзеткі,
Ад межаў да межаў
Беларусію завецца
І да цябе належа.

Згадаем, што «нацдэмаўскія памылкі» ў падручніках былі ў хуткім часе выпраўлены [illegible]

Фактычна гэта і было зроблена са спадчынай песняра. [illegible]

Ірына БАГДАНОВІЧ.

Ці зможа Беларусь стаць нейтральнай, бяз'ядзернай дзяржавай і ці трэба ёй да гэтага імкнуцца?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

тычна будзе азначаць саюз з Расіяй! Да таго ж Расія мае дастаткова магутныя — хоць бы эканамічныя — рычагі ўздзеяння на Беларусь, якія ў прынцыпе маглі б прымусіць нашу рэспубліку пайсці на саюз з ёю.

— Мне невядомыя канкрэтныя факты націску на Беларусь, але іх магчымасці з якога-небудзь боку не выключаю. Не думаю, што націск можа быць дастаткова магутным, каб прымусіць Беларусь пайсці супраць сваёй волі. Між іншым, кожная дзяржава мае свае планы і павінна кіравацца перш за ўсё ўласнымі інтарэсамі.

Яшчэ раз хачу падкрэсліць: уступаць Беларусі ў якія-небудзь саюзы пакуль што не трэба. І дазвольце задаць сустрэчнае пытанне: у якой якасці наша рэспубліка можа гэта зрабіць — як ядзерная дзяржава або не? Розніца прынцыповая. Стратэгічная ядзерная зброя, якая знаходзіцца на тэрыторыі Беларусі, прымушае пастаянна трымаць «вуха востра». Пакуль яна ў нас ёсць, мы адказныя за яе лёс перад усім сусветным згуртаваннем.

— Але, мяркуючы па паведамленнях ў друку, яна праз сем гадоў пакіне нашу тэрыторыю...

— Я ў гэтым не ўпэўнены. Цяжка спрагназіраваць, колькі на самай справе спатрэбіцца для гэтага часу. На мой погляд, у інтарэсах рэспублікі спяшацца з вывадам стратэгічных ядзерных ракет не трэба.

Наяўнасць у нас такой магутнай зброі дапаможа на першым часе станаўленню Беларусі. Ва ўсім жа свеце з намі лічацца як з ядзернай дзяржавай. Не, я не за спекуляцыю і не за шантаж сусветнага згуртавання ядзернымі ракетамі! Але давайце цвяроза ацэнім сітуацыю і назавём рэчы сваімі імёнамі. Хто будзе лічыцца з пакуль яшчэ мала вядомай у свеце рэспублікай, якая перажывае сёння вялікія цяжкасці ў эканоміцы і сацыяльнай сферы ў цэнтры Еўропы?

— Але са Швейцарыяй жа лічацца!

— Яна больш як 300 гадоў не ведае, што такое вайна. На працягу стагоддзяў там фарміраваліся міжнародныя банкі. Хто ж стане страляць у свае ўласныя грошы? Апрача таго, гістарычна склалася так, што ў Швейцарыі знаходзяцца прадстаўніцтвы многіх міжнародных арганізацый. Ды і геаграфічнае становішча Швейцарыі іншае.

Не трэба спяшацца з вывадам стратэгічнай ядзернай зброі яшчэ і таму, што развіццё падзей у СНД, пагадзіцеся, у цяперашняй сітуацыі проста непрадказальнае.

Стратэгічныя ядзерныя ракетныя комплексы, якія знаходзяцца ў нас, — звышсучасныя, новыя, мабільныя, у выдатным тэхнічным стане. Самі ракеты — надзейныя, цвёрдапаліўныя, маюць вялікі тэрмін гарантаванай эксплуатацыі. Яны не выклікаюць апасенняў з пункту гледжання бяспекі, на іх утрыманне трацiцца зусім нямнога сродкаў.

У гісторыі яшчэ не было ніводнага выпадку, каб якая-небудзь дзяржава сама адмовілася мець у сябе ядзерную зброю. Наадварот, усе імкнуцца атрымаць яе. У свой час і Тэтчэр, і Мітэран, і іншыя палітыкі, калі ставілася пытанне аб ядзерным раззбраенні, не спяшаліся раззбройвацца, а імкнуліся замацаваць бяспеку сваіх дзяржаў. Ва ўсіх выпадках Беларусь, як і ўсе іншыя дзяржавы сусветнага згуртавання, прыме ўдзел у перагаворным працэсе па ядзернаму раззбраенню і абавязкова будзе выконваць усе дадзеныя ёю абавязацельствы. Наша рэспубліка не давала падстаў для сумненняў у тым, што яна выконвала, выконвае і будзе выконваць усе прымаемыя абавязацельствы.

— Але мець ядзерную зброю не можа Беларусь, якая імкнецца да нейтралітэту...

— А ці трэба да яго імкнуцца так імгненна, улічваючы наша геаграфічнае становішча і гістарычны вопыт? Аўстрыя, Швецыя і некаторыя іншыя нейтральныя дзяржавы чамусьці апошнім часам адмаўляюцца ад «чыстага» нейтралітэту. Яны матывуюць гэта адсутнасцю працістаячых блокаў дзяржаў, як гэта было раней, а таму не хочуць больш абмяжоўваць сябе ў палітычных і ваенных магчымасцях, гандлі зброяй. Я лічу, што ў гэтай палітыцы ёсць шмат разумнага. І што ж, краіны, з якіх Беларусь збіраецца браць прыклад, змяняюць свой статус, а мы будзем жыць учарашнім днём?

Хачу падкрэсліць, што няўдзел у вялікай міжнароднай палітыцы ў ваеннай сферы можа прывесці да вельмі цяжкіх вынікаў. Памятаецца, мы ўжо калісьці будавалі камунізм у адной асобна ўзятай краіне, не лічачыся пры гэтым з многімі жыццёвымі рэаліямі.

Беларусь стане пасрэднікам на перагаворах

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

нальных адносінах Міхаіл Слямнёў.

Згодна з данымі «Інтэрфакса», у ходзе гутаркі паміж кіраўнікамі парламентаў абедзвюх дзяржаў прадстаўнікі Малдовы імкнуліся схіліць гаспадароў да ўвядзення ў Прыднястроўе падраздзяленняў беларускіх войск для забеспячэння там парадку і спынення агню з абодвух бакоў. Аднак С. Шушкевіч даў зразумець, што ўсякая ваенная прысутнасць Беларусі за яе межамі недапушчальная, бо гэта строга забаронена нацыянальным заканадаўствам.

А ў гэты час у Маскве адбылася сустрэча прэзідэнтаў Расіі і Малдовы. Яе вынікам стала дамоўленасць Б. Ельцына і М. Снегура аб «паэтапным» цывілізаваным вывадзе з Прыднястроўя 14-й расійскай арміі, стварэнні «раздзельнай лініі» паміж канфліктуючымі бакамі, працягу перагаворнага працэсу з удзелам у ім прадстаўнікоў Прыднястроўя.

Зусім нядаўна Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларусі выступіў са зваротам да парламентаў і ўрадаў дзяржаў — удзельніц СНД, у якім заявіў аб намеры садзейнічаць перагаворнаму працэсу і наладжванню атмасферы даверу паміж краінамі, уцягнутымі ва ўзброеныя канфлікты. Беларусь гатова ўзяць на сябе ролю пасрэдніка на перагаворах у любым месцы і ў любы час, гаворыцца ў звароце. Малдова на яго адгукнулася. Не зрабіць гэтага яна не магла. Беларусь — адзіная са славянскіх дзяржаў СНД, не ўцягнутая ў той ці іншай ступені ў прыднястроўскі канфлікт. Такая акалічнасць наводзіць на думку аб тым, што С. Шушкевіча маглі папрасіць «праштурхнуць» праз Прэзідыум Вярхоўнага Савета гэты зварот. Хто? Ельцын? Снегур? Краўчук?

Цікавыя асабістыя адносіны С. Шушкевіча да падзей у Прыднястроўі. У інтэрв'ю карэспандэнту «Інтэрфакса» ён заявіў: прычына гэтага канфлікту ў тым, што своечасова паміж Расіяй і Малдовай не было заключана двухбаковае пагадненне аб абароне на тэрыторыі гэтых дзвюх дзяржаў нацыянальных меншасцей. «Інтарэсы пражываючых за межамі Расіі расіян у многім з-за гэтага абараняюцца цяпер не з дапамогай законных кіраўніцтваў на гэтых тэрыторыях, а з дапамогай расійскіх узброеных сіл», — сказаў С. Шушкевіч. Беларусь, падкрэсліў кіраўнік парламента, «мае справу выключна з законнай канстытуцыйнай уладай іншых дзяржаў, ніякіх кантактаў з неканстытуцыйнымі ўтварэннямі на дзяржаўным узроўні, напрыклад, з Прыднястроўскай Рэспублікай, мы не маем».

Людміла ЛАЗОВІК,
аглядальнік «Звязды».

РАДЫЁ ФАКТ

«Рэспубліка Беларусь як суверэнная дзяржава павінна мець свой марскі флот — пра гэта сказаў у інтэрв'ю Радыёфакту дырэктар Беларускай марской кампаніі, капітан далёкага плавання Міхаіл Саўчанка. — Нам павінны быць перададзены некалькі суднаў былога саюзнага марскога міністэрства, некалькі суднаў рэспубліка закупіць сама. Дапамогу ў арганізацыі флоту акажа і суседняя Польшча, а таксама краіны Балтыі».

***

Амерыканскі сенат адобрыў прадастаўленне краінам СНД эканамічнай дапамогі на суму 4 з палавінай мільярды долараў. Тры мільярды долараў будзе прадастаўлена Расіі ў фонд стабілізацыі рубля. Рашэнне сената агаворана адной умовай — Масква павінна вывесці ўсе свае войскі з Прыбалтыкі і знайсці мірнае вырашэнне канфлікту ў Прыднястроўі.

***

А тым часам у Літве зноў узраслі цэны. Зараз на бензазапраўачных станцыях літр бензіну А-76 каштуе 19 рублёў, 93-га — 23 рублі. Літр дызельнага паліва — 14 рублёў. Значна павышаны цэны і на электраэнергію.

***

Парламент Украіны прагаласаваў за адпраўку ўкраінскіх ваеннаслужачых у Югаславію для ўдзелу ў сілах ААН па падтрыманню міру.

***

Мінскаму аблвыканкому перададзены жылыя карпусы №№ 1—4, сталовая пансіяната «Атоліна». Міністэрству аховы здароўя беларускі ўрад даручыў вывучыць пытанне аб мэтазгоднасці будаўніцтва на базе пансіяната сучаснага шматфункцыянальнага медыцынскага комплексу рэспубліканскага значэння.

СТРАТЫ НЕПАЗБЕЖНЫЯ, АЛЕ ІХ МОЖНА ЗВЕСЦІ ДА МІНІМУМУ

РАЗВІЦЦЁ САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ СФЕРЫ ГОРАДА ВА ЎМОВАХ ПЕРАХОДУ ДА РЫНКУ

Працэс пераходу да рынкавых адносін ва ўсіх краінах свету праходзіў цяжка для большасці насельніцтва. Культура ў першую чаргу, затым спорт і адукацыя адчулі на сабе ўсе цяжкасці пераходнага перыяду. Усе сілы павінны быць кінуты на ўздым прамысловай вытворчасці, сельскай гаспадаркі, сферы паслуг. Калі вобразна параўноўваць бюджэт з бараном, то для таго, каб настрыгчы з яго воўны, трэба гэту воўну нарасціць. Уся складанасць пераходнага перыяду заключаецца ў тым, што пры безумоўным ушчамленні сацыяльна-культурнай сферы, гарадскія ўлады павінны правільна расставіць прыярытэты, узяць на ўтрыманне бюджэту галоўныя напрамкі, звесці непазбежныя страты да мінімуму.

Захаваўшы асноўную базу, пры паляпшэнні эканамічнага становішча, можна хутка разгарнуць работу па ўсіх напрамках.

Нягледзячы на вялікія складанасці з фінансаваннем будаўнічага комплексу, гарвыканкам знайшоў шляхі «папаўнення» праграмы будаўніцтва школ, дашкольных устаноў. У гэтым годзе ўступяць у строй 6 новых школ, 4 прыбудовы да існуючых школ і 12 дзіцячых дашкольных устаноў — усяго на 10.370 вучнёўскіх месц.

На працягу 1991—1992 гг. у горадзе адкрыліся навучальныя ўстановы новага тыпу: 10 гімназій, з якіх 8 — беларускамоўныя, лінгвагуманітарны каледж (СШ № 24), мастацкі ліцэй (СШ № 26), школы-ліцэі №№ 158 і 165. Гэтыя навучальныя ўстановы арыентаваны на падрыхтоўку найбольш адораных юнакоў і дзяўчат.

Працэс развіцця сеткі школ новага тыпу працягваецца і цяпер. У верасні гэтага года СШ №№ 36, 53, 127 стануць шматпрофільнымі школамі з дыферэнцыраваным навучаннем.

Не застаюцца без увагі гарадскіх улад і тыя навучэнцы, якія праяўляюць схільнасць да канкрэтнай працы, хочуць атрымаць прафесійныя навыкі ў школьных сценах. У горадзе на базе міжшкольных ВВК, школ, ПТВ адкрываецца сетка рэальных класаў. Гэта дазволіць падлеткам разам з агульнаадукацыйнай падрыхтоўкай атрымаць прафесійныя навыкі рабочых прафесій. Сёлета прымуць навучэнцаў 90 такіх класаў.

Пераход да рынкавых адносін аб'ектыўна садзейнічае нарастанню канфліктных сітуацый у сямейна-бытавой сферы, ва ўзаемаадносінах «педагог—вучань». Сёння ступень сацыяльнай абароненасці людзей, асабліва моладзі, вельмі недастатковая. Менавіта таму ў Партызанскім і Фрунзенскім раёнах працуюць псіхолага-педагагічныя цэнтры для непаўналетніх, прыкладна ў 30 працэнтах школ уведзены стаўкі псіхолагаў. На чарзе адкрыццё гарадскога псіхолага-педагагічнага цэнтра.

Вельмі складаная сітуацыя склалася ў сістэме ведамасных дзіцячых дашкольных устаноў. У горадзе пачаўся працэс ліквідацыі, продажу дзіцячых садоў. Пастанова Вярхоўнага Савета і адпаведныя рашэнні Мінгарвыканкома спынілі гэты негатыўны працэс. Распрацоўваецца механізм падаткаў на ўтрыманне дзіцячых садоў і за кошт гэтага дадатковае фінансаванне прадпрыемстваў, якія маюць такія ўстановы.

Клопаты аб фізічным здароўі грамадзян былі і застаюцца важнейшай задачай гарадской улады. Нам удалося захаваць структурныя падраздзяленні галіны фізічнай культуры і спорту.

За апошнія паўтара года пабудаваны стадыён, 21 спартыўная зала, 2 плавальныя басейны, 14 міні-басейнаў у дзіцячых дашкольных установах. Узводзіцца за кошт кааперацыі сродкаў гарвыканкома і Дзяржкамспорта Беларусі фізкультурна-аздараўленчы комплекс па вуліцы Сталетава.

Горад трывала ўтрымлівае перадавыя пазіцыі ў рэспубліцы ў вялікім спорце. 62 спартсмены горада ўключаны ў састаў зборнай каманды СНД для ўдзелу ў летніх Алімпійскіх гульнях у Барселоне, штогод рыхтуецца больш як 200 майстроў спорту і майстроў міжнароднага класа.

Аднак няспынны рост цэн на энерганосьбіты, сыравіну і матэрыялы прывёў да рэзкага падаражання спартыўна-аздараўленчых паслуг. У сувязі з гэтым ідзе працэс змяншэння ўдзельнікаў у групах аздараўленчай накіраванасці, згортваецца работа спартыўных секцый у розных арганізацыях.

Для вырашэння гэтых праблем, лічу, неабходнае змяненне падаткавай палітыкі ў адносінах спартыўных збудаванняў, прадпрыемстваў і арганізацый, якія ўкладваюць сродкі і рэсурсы на развіццё матэрыяльна-спартыўнай базы фізічнай культуры і спорту.

Працэс адраджэння беларускай культуры, фарміравання нацыянальнай самасвядомасці народа праходзіць у складаных эканамічных умовах, пры пэўным нацыянальным нігілізме часткі насельніцтва. Паводле даных сацыяльнага апытання, праведзенага інфармацыйным агенцтвам «БелаПАН» сярод мінчан, 34 працэнты назвалі беларускую мову роднай, 77 працэнтаў з ліку апытаных не выказалі жадання яе вывучаць (гл. газету «Добры вечар» ад 24.06.92 г.). Тут не віна нашых гараджан, а іх бяда. Упраўленне культуры Мінгарвыканкома сваёй галоўнай задачай лічыць укараненне ў штодзённае жыццё горада нацыянальнага каларыту і фарміраванне на гэтай базе нацыянальных культурных інтарэсаў і запатрабаванняў.

Сёлета новыя памяшканні атрымалі 5 бібліятэк, пабудавана сіламі Маскоўскага раёна школа мастацтваў па вуліцы Алібегава, у новы будынак пераехала дзіцячая музычная школа № 12.

У сувязі з цяжкім становішчам устаноў культуры прафсаюзнай сеткі горад прыняў на сваё ўтрыманне дзіцячы аддзел рэспубліканскай бібліятэкі федэрацыі прафсаюзаў і арганізацыйна-метадычны цэнтр самадзейнай творчасці. У мэтах паляпшэння ўтрымання адзінага ў рэспубліцы дзіцячага парку імя Горкага гарвыканком выдзеліў яму датацыю каля 1 млн. рублёў, што дазволіла прывесці ў парадак тэрыторыю, набыць атракцыённую тэхніку і нават правесці міжнародны фестываль народнай творчасці «Голас дзяцінства».

Выканком гарсавета перакананы, што мы захавалі вялікія патэнцыяльныя магчымасці сацыяльна-культурнай сферы і пры паляпшэнні эканамічнага становішча гэта сфера атрымае новыя стымулы для далейшага развіцця.

Аляксандр САСНОЎСКІ,
намеснік старшыні Мінгарвыканкома.



Клініка навукова-даследчага інстытута радыяцыйнай медыцыны размясцілася недалёка ад Мінска. Сярод яе пацыентаў дзеці і дарослыя з многіх гарадоў і вёсак рэспублікі, трапіўшых у зону забруджвання пасля чарнобыльскай катастрофы. У гэтых жа сценах лечацца і тыя, хто ўдзельнічаў у ліквідацыі вынікаў гэтай катастрофы.

НА ЗДЫМКУ: сямікласнік Валодзя ШАТОНСКІ і медсястра Ала ВАРВАШЭНЯ ў кабінеце функцыянальнай дыягностыкі.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

Баляць зубы — па грошах не плачуць?

ЧАМУ БОЛЬШАЯ ЧАСТКА НАСЕЛЬНІЦТВА НЕ МОЖА ЗВЯРНУЦЦА ДА ПЛАТНАГА СТАМАТОЛАГА

Аб чым думае чалавек, калі ў яго баляць зубы? Пра надвор'е або пра тое, дзе б купіць чаго-небудзь на вячэру? Пра надвор'е, мабыць, раз-пораз і мільгане нешта ў галаве, але вось што датычыцца вячэры, то адразу скажу: да такой «крамольшчыны» яго не прымусіць. Зразумела, нарэшце настае момант, калі жыць ужо з хворым зубам «не па зубах» (гэта ўжо аксіёма), але ў паліклініку, дзе, акрамя айчынных дзедаўскіх установак, трапляюцца злосныя, а часам і неадукаваныя (чаго граха таіць) урачы, ісці не хочацца. Што рабіць? Вядома ж, на сценку не палезеш: не дапаможа. Вось тут і пачынаеш думаць пра платную паліклініку, дзе за грошы, але з гарантыяй і, галоўнае, акуратна выратуюць і вас, і вашы зубы. Таму, натуральна, выбар на карысць апошняй.

Памятаю, першы раз завітаў у платную паліклініку, што па вуліцы Захарава ў Мінску, гады два назад. На прыём да ўрача ўдалося трапіць толькі з трэцяга заходу. Чэргі тут выстройваліся ўжо а палове шостай раніцы і, як заўсёды ў такіх выпадках, для парадку запісваліся прозвішчы. Запісаўся а палове шостай у чаргу, а потым, гадзін у шэсць, перадаўшы эстафету, можна ехаць дадому, у восем жа — як штык зноў каля паліклінікі. Прыемнага ў гэтым мала, але чаго не зробіш на карысць свайго здароўя. І пасля, заплаціўшы чатыры-пяць рублёў за лячэнне аднаго зуба, ледзь не са слязамі ўдзячнасці на вачах успамінаеш ветлівых урачоў. «Калі ласка, сядайце», «Калі ласка, адкрыйце рот» — ад нечаканасці першы раз нават разгубішся і на нейкі момант зубны боль знікне.

Карацей кажучы, калі зубы праз нейкі час зноў пачалі граць жалобную песню, я ўжо не раздумваў, а пайшоў на світанку адразу на Захарава. Якім жа было маё здзіўленне, калі не заўважыў звычайнай чаргі. Толькі пасля лячэння, калі падышоў да касы і заплаціў 58 рублёў, зразумеў, што і да чаго. Але ж па натуры я вялікі аптыміст — і такая «дробязь» настрою сапсаваць мне не змагла: здароўе даражэй. А вось нейкай старой кабеце, відаць, гэта добра падарвала веру ў платнае лячэнне. Расплаціўшыся, яна запэўніла касіра, што больш і нагі яе тут не будзе.

Прызнацца, і я так падумаў, калі ў чэрвені гэтага года зноў прыйшоў у паліклініку і выклаў з кішэні ўжо 128 рублёў.

«Барані Божа, мне пенсіі не хопіць, каб усе зубы ў парадак прывесці за такія грошы», — сівая бабка пацыху накіравалася ад прэйскуранта цэн, што сціпла вісеў непадалёк ад касы, да выхаду. Натуральна, цэны, па якіх тут прапануецца сёння вылечыць зубы, не толькі палохаюць наведвальнікаў, але могуць і слана з ног зваліць пры блізкім знаёмстве.

Кансультацыя ўрача каштуе 10 рублёў, лячэнне пульпіту (без кошту пломбы): аднакаранёвага зуба — 91 рубель, двухкаранёвага — 108, трохкаранёвага — 134, пламбіраванне сярэбраным штыфтам — 151 рубель, аднасеансавы метад лячэння — 169.

Рэнтген каштуе 10 рублёў, а лячэнне перыядантыту (без кошту пломбы): аднакаранёвага зуба — 122, двухкаранёвага — 162, трохкаранёвага — 169.

Далей: кошт пломбы з цэменту — 10 рублёў, з пластмасы — 22, з амальгамы — 40, інгаляцыйны наркоз — 258, унутрывенны наркоз — 344. Пералік можна было б працягваць (ён вялікі), але, на наш погляд, і тыя цэны, што прыведзены, даюць агульнае ўяўленне аб платным лячэнні.

— Цэны, безумоўна, дастаткова высокія і разагналі шмат жадаючых лячыцца ў нас, — гаворыць галоўны ўрач паліклінікі Ніна Паўлаўна Грыцкова. — Да нас ужо не ідуць студэнты, пенсіянеры. А што рабіць? Мы самі спрабуем неяк выжыць у няспынных вітках павышэння падаткаў. Так, не цэн, а падаткаў. На сённяшні дзень 60 працэнтаў ад прыбытку нам даводзіцца аддаваць. А толькі адна замежная ўстаноўка для лячэння зубоў каштуе 1 мільён 200 тысяч рублёў! Зразумела, каб цягнуць воз, трэба павышаць да астранамічных вышынь кошт паслуг. Што мы і робім з вялікай неахвотай.

Дарэчы, некаторыя з наведвальнікаў паліклінікі салідарныя з урачамі. Алег Карповіч, камерсант, напрыклад, так тлумачыць становішча з цэнамі:

— У нашай краіне стварылі такія рынкавыя адносіны, што выжывае толькі самы загартаваны і бессардэчны гаспадар. Возьмем хаця б мяне. Я займаюся тым, што раз'язджаю па гарадах Беларусі і перапрадаю розныя рэчы. Вось нядаўна быў у Рагачове. Заплаціў 50 рублёў за месца (на стадыёне «Дынама» аддаеш толькі 10 рублёў) і спакойна стаў гандляваць. Не паспеў раскруціцца, як падыходзяць нейкія інспектары з райвыканкома і ставяць перад фактам: «На пасяджэнні райвыканкома пастаноўлена, што 12 працэнтаў ад прыбытку тыя, хто гандлюе на нашым рынку, павінны адлічыць у бюджэт раёна. Завядзіце сшытак і пішыце, за які кошт і колькі вы прадалі». Вядома, я быў вымушаны ўзняць цану, каб не застацца з носам.

Тут адбываецца тое ж самае. Толькі грошы забіраюцца ўжо не інспектарамі з райвыканкома, а ідуць на выплату розных падаткаў. І нікога не турбуе, што ахова здароўя павінна была б у сэнсе падаткаў карыстацца нейкімі прывілеямі. А калі гэта да лямпачкі дзяржаве, значыць гаспадарнікі самі павінны выкручвацца. Што яны і робяць, павышаючы тарыфы. Гэтага патрабуе беларускі рынак, а мы, людзі новага часу, выходзячы з рэчаіснасці, б'ём ніжэй пояса спажыўцоў. Толькі так магчыма выжыць.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

АД АЎТАРА: Сапраўды: плыць супраць цячэння цяжка і небяспечна: так і чакай,—змые. Весці справу было б выгадней, зразумела, на чыстай і спакойнай паверхні. Але дзе ён, той спакой, ён можа толькі сніцца.

Таму абвінавачваць у бессардэчнасці і залішняй прадпрымальнасці калектыў паліклінікі, у наш сюрпрызісты час было б проста глупствам. Мы чакалі рынкавых адносін, рвалі горла: «Давайце рынак!». Вось ён прыйшоў, праўда, з перакрыўленым тварам, і дыктуе. Што ж, прымайце яго, спадары, такім, які ён ёсць...

А што датычыцца зубоў?.. У рэшце рэшт можна палячыць іх у дзяржаўнай паліклініцы. Даю ўстаноўку: «Вас не турбуе сервіс, вы не адчуваеце болю. Вам прыемна. І настрой цудоўны. Хутка настане палёгка...»

КАМУ ДАВЕРЫЦЬ ПЕНСІЮ?

Ці можа пенсіянер даверыць нейкаму члену сваёй сям'і атрымліваць пенсію і, наадварот, жонка-пенсіянерка — мужу? Калі ёсць такое права, то на які тэрмін выдаецца і сапраўдная гэта даверанасць — на месяц, год, тры гады?

(З пісьма пенсіянераў Рэчыцкага раёна).

— Вядома, можа, — адказалі ў Міністэрстве сацыяльнага забеспячэння рэспублікі. — А тэрмін, на які выдаецца даверанасць, павінен быць не больш аднаго года. Праўда, яе неабходна засведчыць у натарыяльным парадку або ў арганізацыі жыллёвай гаспадаркі па месцы жыхарства пенсіянера. Калі ж ён знаходзіцца на стацыянарным лячэнні, то ў лячэбнай установе.

Метро: новыя станцыі будуюцца, перайменавання не чакаецца

У мяне такое пытанне: калі закончыцца будаўніцтва новых станцый другой лініі, ці чакаецца працяг метро да мікрараёна Уручча? І яшчэ — аб перайменаванні станцый: «Плошча Леніна», «Пралетарская», «Першамайская». Сёння гэта ўжо не гучыць...

М. ДАБРАВОЛЬСКІ.

г. Мінск.

Што датычыць перайменавання станцый, то, як сказалі нам у галоўным упраўленні Мінскага метрапалітэна, гэтая справа — не іх кампетэнцыі. Трэба чакаць рашэння Саўміна, а калі яно будзе (і ці будзе наогул) — ніхто не ведае.

Ад Савета Міністраў залежыць і тое, як хутка пройдуць цягнікі праз новыя станцыі другой лініі. Тых сродкаў, якія выдзяляюцца, яўна недастаткова, інфляцыя з'ядае іх усе ўмомант. Віктар Кізін, дырэктар будуемага метрапалітэна, сказаў, што ў гэтым — асноўная праблема, але ёсць надзея, што ў 1994—1995 гадах будуць пушчаны станцыі «Пушкінская» і «Аўтазаводская». План прадугледжвае працяг метро да Уручча толькі разглядаецца і, калі будуць сродкі, у 1994 годзе пачнецца падрыхтоўчыя работы. Аб самім будаўніцтве казаць яшчэ рана.

КАЛІ ХВАРЭЮЦЬ ПРАКУРОРЫ...

Раней то па радыё, то па тэлебачанні, то па газетах сачыў за дзейнасцю Пракуратуры РБ, у прыватнасці, ці навіцы, як працуе паважаемы мною Генеральны пракурор Беларусі М. Ігнатовіч. А цяпер штосьці яго не чуваць.

А. СТРЭЛЬНІКАЎ.

г. Мінск.

Міхаіл Ігнатовіч выпаў з вашага поля зроку таму, што з волі доўга хварэў і праходзіў курс лячэння ў Аўстрыі. Дарэчы, ён там і знаходзіцца. Па апошніх медыкаў, здароўе Міхаіла Іванавіча хутка будзе ў норме і дзесьці ў сярэдзіне ліпеня ён зможа вярнуцца ў Мінск.

ЛЕПЕЙ БЫ НЕ АДПУСКАЛІ

Чуў, што дзесьці за мяжой знойдзены невядомыя да гэтых часоў факты з біяграфіі І. Сталіна. Ці так гэта?

А. ФЕДАРАЎ.

г. Быхаў.

Сапраўды, у адным з архіваў Швецыі знойдзены арыгінал пратаколаў допыту І. Сталіна, які цудам захаваўся і, дарэчы, дакументальна сведчыць аб наведванні будучага «бацькі народаў» сталіцы Швецыі ў дарэвалюцыйныя гады. Як відаць з пратакола, Сталін назваўся Іванам Іванавічам Вісарыёнавічам, сказаўшы, што нарадзіўся ў Тыфлісе, па прафесіі журналіст, працуе для газеты «Дэмакратычная канстытуцыя», якая з'яўляецца органам партыі з аналагічнай назвай. Уся гэтая хлусня была запратакалявана і «журналіста» Вісарыёнавіча адпусцілі, таму што ён быў быццам бы фармальны. Хаця ці быў І. Сталін у Стакгольме ці ў якасці журналіста, а з мэтай наладжвання разгалінаваных сувязей паміж рэвалюцыйнымі групам у Расіі дастаўляліся забароненая літаратура, зброя і грошы. Гэтыя дакументы, якія ўзяты з нядаўна вышаўшай у Швецыі кнігі Ханса Б'ергегрэна «Руская пошта».

Страхуйце ўсё, што хочаце?

Вядома, што на Захадзе існуюць незвычайныя віды страхавання: музыканта ад страты голасу, пісьменніка ад склерозу, тоўстых людзей ад схуднення і г.д. Ці ёсць такое ў нас? Калі на Беларусі дазваляецца прыватнае страхаванне пачне займацца падобнымі справамі і ці пачне наогул?

М. ЛАБАЧОЎ.

г. Мінск.

У прынцыпе, такія, не зусім звыклыя для савецкага чалавека віды страхавання магчымы і ў нас. Іх адсутнасць звязана з тым, што няма спецыяльных правілаў і ўмоў страхавання [illegible]. Дарэчы, і Белдзяржстрах справе займаецца нетрадыцыйнымі відамі страхавання. Цяпер там працуюць над правіламі адказнасці адвакатаў і розных аўдытарскіх фірм, якія не заўсёды даюць правільныя кансультацыі, а таму павінны страхаваць свае рызыкі. У перспектыве — дзяржаўнае страхаванне біржавых аперацый. Дарэчы, шмат віды страхавання недзяржаўных, камерцыйных страхавых кампаній. Аднак у цэлым нетрадыцыйныя віды страхавання з-за сваёй нямасавасці будуць каштаваць вельмі дорага.

Ашчадны банк гарантуе...

Адкажыце, калі ласка, ці праводзіцца індэксацыя ўкладаў насельніцтва ў ашчадных банках? Калі, наадварот, будзе налічана індэксацыя? У якіх выпадках забаронена на выплату 40-працэнтнай кампенсацыі зняцце, калі гэта ўвогуле магчыма?

А. БАРЫСАВА.

г. Мінск.

У пастанове Савета Міністраў РБ ад 6 красавіка 1992 года № 187 «Аб індэксацыі зберажэнняў насельніцтва» гаворыцца, што разавая індэксацыя зберажэнняў насельніцтва за 1991 год, якія знаходзяцца ў ашчадных банках на 1.01.1992 г., робіцца шляхам карэкціроўкі сум да 10 тысяч рублёў уключна па кожнаму ўкладу на індэкс спажывецкіх цэн, прырост якіх да красавіка склаў 19,3 працэнта.

Выплата індэксацыі робіцца пасля яе залічэння на рахункі па ўкладах. Вызначаны час, на працягу якога павінна быць налічана індэксацыя, — да 1 жніўня 1992 года.

Што датычыцца 40-працэнтнай кампенсацыі. На тэрыторыі Беларусі да гэтага часу дзейнічае забарона на яе выкарыстанне да 1 сакавіка 1994 года. Выключэнне складаюць выпадкі, калі набываецца рэч коштам звыш 5 тысяч рублёў, калі выкарыстоўваецца кампенсацыя на выкуп жылля, на пагашэнне пазык ашчаднага банка, на будаўніцтва жылля і будаўніцтва дачных дамоў.

ПРАШУ РАСТЛУМАЧЫЦЬ

«Афганцы» павінны ведаць свае льготы

Я служыў у Афганістане і маю «Пасведчанне аб праве на льготы». У ім запісана: «Прад'яўнік данага пасведчання за паспяховае выкананне заданняў Урада СССР мае права на льготы, устаноўленыя пастановай ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР ад 17 студзеня 1983 года». Растлумачце дакладней, калі ласка, якія па гэтаму дакументу прадугледжаны льготы.

П. ЖЫГІЛІЕЎ.

г. Брэст.

Гаворка ідзе аб пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР ад 17 студзеня 1983 года № 59-27 «Аб ільготах ваеннаслужачым, рабочым і служачым, што знаходзіліся ў складзе абмежаванага кантынгенту савецкіх войск на тэрыторыі Дэмакратычнай Рэспублікі Афганістан і іх сем'ям». Так яна называлася ў той час і лічылася сакрэтнай, хоць ніякага сакрэту ў ёй не было, а льготы, устаноўленыя гэтай пастановай, працягваюць дзейнічаць і цяпер. У ёй, у прыватнасці, гаворыцца, што ўказаным ваеннаслужачым, звольненым з абавязковай ваеннай службы, даюцца правы: на першачарговае забеспячэнне жылой плошчай; атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на індывідуальнае жыллёвае будаўніцтва; пазаконкурснае паступленне ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы; карыстанне адпачынкам у любы зручны для іх час, а таксама атрыманне дадатковага водпуску без захавання заработнай платы тэрмінам да двух тыдняў у год; пераважнае права на забеспячэнне па месцы работы пуцёўкамі ў санаторыі, прафілакторыі і дамы адпачынку, а таксама на прыём у садоўніцкія таварыствы. Пасля прыняцця названай пастановы мінула больш за дзесяць гадоў, і за гэты час шэрагам дзяржаўных законаў і ўрадавых пастаноў вызначаны дадаткова іншыя льготы. Напрыклад, ваеннаслужачым, што выконвалі інтэрнацыянальны абавязак у Рэспубліцы Афганістан, дадзена права на атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на будаўніцтва ў жыллёва-будаўнічых кааператывах. Для прызваных на вучэбныя і паверачныя зборы ваеннаабавязаных, якія выконвалі інтэрнацыянальны абавязак у РА і іншых краінах, дзе вяліся баявыя дзеянні, сума падаходнага падатку зніжаецца на 50 працэнтаў па заработнай плаце, грашоваму забеспячэнню і прыраўнаваных да іх прыбыткаў.

Ваеннаслужачым, якія прымалі ўдзел у баявых дзеяннях пры выкананні інтэрнацыянальнага абавязку, пенсія па ўзросту павышаецца на 25 працэнтаў мінімальнай пенсіі па ўзросту. Час службы пры выкананні інтэрнацыянальнага абавязку залічваецца на льготных умовах — тры гады за год. Даецца права на бясплатны праезд у гарадскім транспарце (у метро, аўтобусе, трамваі, тралейбусе). Прадугледжана прымацаванне да сталоў заказаў у прадуктовых магазінах. У цэлым жа рэкамендуем «афганцам» уважліва сачыць за змяненнямі і дапаўненнямі ў існуючых законах і пастановах, а таксама з'яўленнем новых дакументаў, якія даюць права на іншыя льготы.





Што адбывалася ў выставачным павільёне на праспекце Машэрава? Праязджаў міма — бачыў там шмат замежных аўтамабіляў, святочна апранутых людзей.

(З тэлефоннага званка ў рэдакцыю).

Міжнародны універсальны беларускі кірмаш «Усход — Захад—Поўнач — Поўдзень» адбыўся на мінулым тыдні ў Мінску. Шмат цудоўных і вельмі патрэбных тавараў прапанавалі тут зацікаўленым прадстаўнікам гандлю. Асабліва багатай была экспазіцыя мінскага праектна-вытворчага кааператыва «ПАКТ», які супрацоўнічае з буйнейшымі парфумерна-касметычнымі фабрыкамі СНД. Загадчык аддзела рэкламы гэтага кааператыва Сяргей **Цынкевіч** (на здымку справа) запрашаў пазнаёміцца з апошнімі навінкамі, ад якіх сэрца любой жанчыны пачынала біцца хутчэй. На жаль, далёка не ўсе жадаючыя змаглі ўбачыць шэдэўры айчыннай парфумерыі. Міліцыя і арганізатары кірмашу забяспечылі прысутнасць толькі афіцыяльных асоб.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

ФЕРМЕР—ГУЧЫЦЬ ГОРДА. І ТОЛЬКІ

Збіраюся стварыць фермерскую гаспадарку. Але чуў, што пасля выдзялення зямельнага надзелу фермер застаецца сам-насам з усімі яго клопатамі. Якая дапамога яму аказваецца? Колькі на сённяшні дзень зарэгістравана фермерскіх гаспадарак? Якая доля фермераў у вытворчасці прадуктаў харчавання ў рэспубліцы?

А. САКОВІЧ.

г. Наваполацк.

На пытанне адказвае начальнік аддзела прававога забеспячэння зямельнай рэформы пры Савеце Міністраў РБ Пётр БАРАЎКОЎ.

На 1 чэрвеня 1992 года ў рэспубліцы было зарэгістравана 1.856 фермерскіх гаспадарак. На іх выдзелена 35 тысяч гектараў зямель, з іх 29,2 тысячы гектараў — пад сельскагаспадарчыя ўгоддзі.

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь штогод стварае спецыяльны фонд падтрымкі фермерскіх гаспадарак. Сёлета ён складае 200 мільёнаў рублёў. Гэтыя грошы ідуць на ўладкаванне сялянскіх гаспадарак, водазабеспячэнне, газіфікацыю, меліярацыю зямель, на будаўніцтва дарог, ліній электраперадач.

Пры Нацыянальным банку РБ створаны таксама крэдытны фонд для льготнага абслугоўвання сялянскіх гаспадарак з разліку 25 тысяч рублёў на 1 гектар фермерскай гаспадаркі. Гадавы фонд складае 200 мільёнаў рублёў (дарэчы, калі ўлічваць інфляцыю, то зараз фонд, магчыма, павялічаны).

Што ж датычыцца долі фермерскіх гаспадарак у вытворчасці прадуктаў харчавання ў рэспубліцы, то на 1 студзеня 1991 года яна складала ўсяго 0,01 працэнта.

Ад рэдакцыі: Натуральна, доля фермераў у вытворчасці прадуктаў харчавання пакуль што мізэрная. Так, пазыкі фермеру даюць, але атрымаць яе часам ён можа толькі добра напружыўшыся. Чаму? Цяжка бывае знайсці «гаранта». А хто будзе гарантам? Старшыня калгаса? Вось і даводзіцца круціцца фермеру, натыкаючыся на сцены...

«Славянскі базар»— уцеха дарагая

Прачытаў у «Звяздзе» артыкул «Гэта будзе вялікае свята славянства» пра музычны фестываль «Славянскі базар» у Віцебску. Па горадзе ходзяць чуткі, што на гэта мерапрыемства спатрэбяцца велізарныя грошы...

Ігар.

г. Віцебск.

(З тэлефоннага званка ў рэдакцыю).

Летні амфітэатр, у якім пройдзе міжнародны музычны фестываль «Славянскі базар», быў пабудаваны ў 1988 годзе ўдарнымі тэмпамі і ўжо тады каштаваў некалькі мільёнаў рублёў. А вось па сённяшніх цэнах толькі рамонт пляцоўкі да «Славянскага базара» абыдзецца ў некалькі разоў даражэй за яе будаўніцтва. Яшчэ адзін аспект агульных выдаткаў звязаны з акрэдытацыяй. У час фестываляў польскай песні ў 1988 і 1990 гадах акрэдытацыя аднаго ўдзельніка (харчаванне, пражыванне і г. д.) абыходзілася ў 200 рублёў. Цяпер аналагічныя расходы падскочылі да 6,5 тысячы «драўляных». Прывядзём яшчэ некалькі цікавых лічбаў. Апаратура аркестра пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга каштуе «ўсяго» 500 тысяч долараў. Паводле падлікаў дырэкцыі фестывалю, канцэрты змогуць наведаць 100 тысяч гараджан, а жыхароў вобласці з-за транспартных тарыфаў чакаецца значна менш. Тэлекампанія «Астанкіна» аддае пад эфір 8 з паловай гадзін, у тым ліку адкрыццё і закрыццё, якія будуць трансліравацца «ўжывую». Наогул жа, спецыялісты ад культуры лічаць гэта мерапрыемства ў сваім родзе беспрэцэдэнтным.

ЭКСКУРСІЯ... НА ВЕРТАЛЁЦЕ

Кожны дзень над нашым горадам кружыць верталёт. Каго ні пытаў, ніхто не ведае. Можа, вы растлумачыце, чаму ён лятае?

А. САВІЦКІ.

г. Брэст.

Сапраўды, над Брэстам цяпер часта кружыць верталёт МІ-2. Але хай спакойна спяць наш чытач і ўсе брэстаўчане. На верталёце працаўнікі Брэсцкага авіяпрадпрыемства робяць грошы—праводзяць экскурсіі. Маршрут залежыць ад кліента—любая кропка Брэсцкай вобласці. Кошт такіх экскурсій нам авіятары адмовіліся паведаміць—камерцыйная тайна. Але сказалі, што збіраюцца пашырыць камерцыйную дзейнасць. У хуткім часе авіялайнеры з турыстамі на борце будуць лятаць у Стамбул, Тэль-Авіў, сталіцы і гарады іншых дзяржаў свету. Авіябізнес працягваецца.

Як ні дзіўна, але павышэння цэн на зброю не адбылося

Хваля гандлю зброяй дакацілася і да Беларусі, хоць у нас, як сведчыць друк, больш-менш спакойна. Але кажуць, што ў чэрвені на «чорным» рынку Мінска падскочылі цэны на газавую і агнястрэльную зброю. Ці так гэта?

Васіль КАЛОШЫН.

г. Брэст.

Чаканага экспертамі павышэння цэн на газавую і агнястрэльную зброю не адбылося. Як ні дзіўна, але ажыятаж, звязаны з далейшым павышэннем узроўню цэн, не адбіўся значна на продажным кошце сродкаў абароны і нападу. Прафесіяналы тлумачаць гэты факт тым, што намеціўся баланс попыту і прапановы, а таксама насычанасцю і разнастайнасцю чэрвеньскага рынку зброі.

Нязначны ўсплеск попыту намеціўся пакуль што толькі ў асяроддзі таксістаў, занепакоеных частымі выпадкамі нападу на калег. Дарэчы, гэты ўсплеск характарызуецца адным з дылераў зброі як «нязначны і мястэчковы». Паводле іх слоў, «таксісты ў чэрвені засталіся скнарамі, таму што чакаюць магчымай прыватызацыі дзяржмашын і на ўсім эканоміяць».

У сярэдзіне чэрвеня часткова спраўдзіліся прагнозы аб зніжэнні попыту на газавую зброю. Характарызуемая экспертамі выданняў «Bild» і «Soldier of Fortune» як вельмі ненадзейная (небяспека для тых, хто ёю карыстаецца, пры сустрэчных парывах ветру, абмежаваная дальнабачнасць, цяжкасць кіравання ў экстрэмальных сітуацыях), яна малапапулярная цяпер у былой кліентуры: прыватных целаахоўнікаў, супрацоўнікаў фірменных службаў бяспекі і багатых грамадзян. Гэта звязана, лічаць спецыялісты, з «узрастаючай прафесіяналізацыяй тых, хто носіць зброю». Мінімальная цана на газавы рэвальвер знізілася з 7,5 тысячы ў сярэднім да 5 пры найменшым закупачным кошце 80 марак.

Вялікім попытам стала карыстацца малакаліберная зброя. Цана на «драбняшкі» хістаецца ад 16 тысяч у рознічным гандлі да 8 — пры закупцы аптовых партый.

Цікава, што, нягледзячы на рынак зброі, які ўжо склаўся, аб'явы пра яго куплю-продаж усё яшчэ не трапілі на старонкі беларускіх газет. Прыватныя дэтэктывы лічаць, аднак, што «пры ўвядзенні ліцэнзіравання на права нашэння зброі такога роду аб'явы запаланяць газеты». Яны ж мяркуюць, што «на працягу трох бліжэйшых гадоў у Мінску выйдзе салідная газета, якая будзе спецыялізавацца па ўказанай тэматыцы і будзе раскупляцца не горш, чым ужо звыклыя для мінчан выданні».

Чэрвеньскае становішча на рынку зброі эксперты характарызуюць як «зацішша перад бурай» і плануюць ажыятаж вакол яго на жнівень сёлетняга года.

ЛЮДЗІ І ЦЭНЫ

КІНО—ЗАБАВА ДЛЯ БАГАТЫХ... А ЗА «БУГРОМ»?

Кошт білетаў на сеансы ў кінатэатры падскочыў чарговы раз і складае без малога 20 руб. Цікава, а якія цэны на білеты ў кіно ў іншых краінах свету?

В. БАНАДЫСЕНКА.

г. Віцебск.

Паводле даных часопіса «Мірар», самыя нізкія ў свеце цэны на білеты ў кіно зараз у Сінгапуры. Наведанне кінатэатра ў гэтай краіне гледачу абыходзіцца ў 1,78 амерыканскага долара (жорсткае крэсла) і 2,25 долара (крэсла, якое круціцца), што складае прыкладна 0,16 працэнта ад сярэдняй зарплаты.

А вось які сярэдні кошт наведання кінатэатраў у іншых краінах свету: ЗША — 5,5 долара (прыкладна 0,75 працэнта ад сярэдняй зарплаты). Данія — 7,3 долара (каля 0,66 працэнта). Швецыя — 7,5 долара (каля 0,6 працэнта). Швейцарыя — 9 долараў (прыкладна 0,6 працэнта). Самыя высокія цэны на кіно ў Фінляндыі — 9,4 долара (каля 0,8 працэнта) і Японіі — 10,8 долара (0,76 працэнта).

Выпуск «Пытальніка» падрыхтавалі Уладзімір Здановіч, Ігар Карней, Аляксандр Коктыш, Анатоль Сланеўскі, Станіслаў Сулкоўскі, Ігар Шчучэнка. Тэл. 32-43-03, 32-44-02.

Уласны натуральны шоўк на Беларусі? Гэта рэальна

Ці праўда, што ў Беларусі можна разводзіць уласнага шаўкапрада? Чула, што ў Віцебску вядуцца эксперыменты ў гэтым напрамку, але якія вынікі яны далі, не ведаю.

А. РАКОВІЧ.

г. Мінск.

Сапраўды, ужо некалькі гадоў вядуцца даследаванні шаўкапрада ў нашых умовах. І вось зусім нядаўна віцебскі прафесар Усевалад Радкевіч зрабіў сенсацыйнае адкрыццё — ён вывеў новую пароду шаўкапрада, які харчуецца лісцем лазы і бярозы. Патрэбна дзесяць тон лісця для таго, каб атрымаць адну тону коканаў. Вучоныя лічаць, што лазовай і бярозавай сыравіны ў нас вельмі многа і праз год — два можна наладзіць масавую вытворчасць уласнага натуральнага шоўку. А там, глядзіш, Беларусь трэба будзе тэрмінова ўключаць у Вялікі шаўковы шлях.

Кантактны тэлефон у Віцебску: 36-21-72.

СПАДЧЫНА



Каласы ўдзячнасці— майстру

«У друку прамільгнула кароткае паведамленне пра адкрыццё помніка Уладзіміру Караткевічу. Я вельмі люблю ягоную творчасць. Цікава, а як выглядае помнік? Няўжо звычайны бюст?

Надзея ВАРЫУКА.

г. Гродна.

Як можна меркаваць па фотаздымку, апасенні нашай чытачкі дарэмныя. Відаць, аўтары работы — малады скульптар Ігар Голубеў і архітэктар Мікалай Сморчык — гэтак жа, як і Надзея, ведаюць і любяць Уладзіміра Караткевіча. Многія дэталі помніка нагадваюць нам нашы любімыя творы. Сімвалам хаты, дома стаў зруб з драўляных бярвёнаў, на якіх бачым рамантычна-задумлівага юнака — такога, якім паўстае Караткевіч у сваіх ранніх работах. Разгорнутая кніга ўзнаўляе вядомыя вобразы — тут і Чорны замак Альшанскі, і дзікае паляванне Караля Стаха, і Бусел — той, з «Зямлі пад белымі крыламі»...

Крыху раскажу пра саму ўрачыстасць. Прымеркавана яна была да 925-годдзя Оршы. Устаноўлены помнік у Прыдняпроўскім парку горада, дзе прайшлі школьныя гады Валодзі.

Застаецца дадаць, што Ігар Голубеў стварыў гэткую ж арыгінальную скульптуру, прысвечаную Язэпу Драздовічу. Даўно адлітая ў бронзе і ўхваленая спецыялістамі, яна пакуль што «сумуе» ў ліцейным цэху.

Аляксей АСІПОВІЧ.

Фота аўтара.

«Рабіць ногі» прыйдзецца і далей. Пакуль

Ужо двойчы ў пад'ездзе нашага дома да мяне чапляліся нейкія п'яныя хлопцы. А адзін раз давялося нават «рабіць ногі», каб выратавацца. Колькі гэта можа працягвацца?! Наогул, якія тэмпы злачыннасці цяпер у рэспубліцы?

А. МЯКІШ.

г. Гродна.

На жаль, пакуль што ніхто не скажа, колькі будзе «гэта працягвацца», бо нахабнікі і хуліганы былі заўсёды, а цяпер — тым болей.

За пяць месяцаў 1992 года ў рэспубліцы было зарэгістравана 39.575 злачынстваў. Калі гэту лічбу параўноўваць з такім жа перыядам мінулага года, то злачыннасць узрасла на 22 працэнты.

Дарэчы, такі рост назіраецца і ў іншых рэспубліках СНД.

Супакойвае тое, што, дзякуючы намаганням міліцыі, агульны прырост злачынстваў з месяца ў месяц скарачаецца, асабліва ў цяжкіх формах: забойствы, згвалтаванні.

Праказа не стане «чумой» XX стагоддзя

Чуў, што ў рэспубліцы зафіксаваны выпадкі захворвання праказай (лепрай). Колькі ў нас такіх хворых і ці існуюць для іх спецыяльныя лячэбныя ўстановы — лепразорыі?

В. КРЫВЕЦ.

г. Слонім.

На пытанне адказвае кандыдат медыцынскіх навук А. ЖАРЫКАЎ:

— Захворванні лепрай (праказай) у Беларусі сапраўды маюць месца, аднак назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да іх зніжэння. За апошнія 10 гадоў штогод рэгіструецца па рэспубліцы ўсяго 5—8 хворых.

З улікам тэмпаў зніжэння захворвання лепрай да 2000 года прыблізная колькасць хворых можа складаць не больш 100 чалавек.

Сярэдні ўзрост хворых — 40 гадоў — і больш. У пачатковай стадыі хвароба паддаецца лячэнню, але да канца жыцця пацыенты знаходзяцца пад медыцынскім кантролем. 70 працэнтаў са стацыяніраваных хворых — інваліды. Таму ім, акрамя медыцынскай дапамогі, аказваецца і сацыяльная: выплата пенсій, матэрыяльных дапамог і інш.

У Беларусі стацыянарных лячэбных устаноў данага профілю няма, а вось на тэрыторыі былога СССР іх 16. Найбольш буйны з іх — Астраханскі НДІ па вывучэнню лепры.

Наогул у свеце зарэгістравана каля 15 млн. хворых праказай, у асноўным у Індыі, краінах Паўднёва - Усходняй Азіі і Афрыкі.

МЕНАХЕМ БЕГІН, АПОШНІ ДЗЕЯЧ ІЗРАІЛЯ— ВЫХАДЗЕЦ З РАСІЙСКАЙ ІМПЕРЫІ

У сакавіку гэтага года многія газеты паведамлялі, што памёр былы прэм'ер-міністр Ізраіля Менахем Бегін. З ім, лічу, звязана цэлая эпоха ў сусветнай палітыцы. Здаецца, ён нарадзіўся на тэрыторыі Беларусі, знаходзіўся ў ГУЛАГу. Ці не маглі б вы расказаць пра гэта?

Станіслаў КІЛЬНЕР.

г. Гомель.

Як вядома, раней пра гэта мала гаварылі, а пісаць — наогул не маглі. Але факт застаецца: яшчэ зусім нядаўна дзесяткі вядучых палітыкаў Ізраіля мелі расійскія і беларускія карані. Чатыры прэзідэнты, столькі ж прэм'ер-міністраў, міністры і начальнікі генеральнага штаба арміі без цяжкасцей маглі выказваць свае эмоцыі на вядомай ім з дзяцінства рускай мове. Пра Менахема Бегіна, як і пра іншых дзеячаў Ізраіля, у беларускім друку нічога не пісалася. Але сапраўды, у сакавіку многія газеты паведамілі пра смерць былога прэм'ер-міністра. Мы звярнуліся да гэтых публікацый і вось што даведаліся пра М. Бегіна.

Наўрад ці хто-небудзь мог прадказаць у далёкім 1913 годзе, што народжаны ў Брэсце яўрэйскі хлопчык праз дзесяцігоддзі стане прычынай галаўнога болю магутных гэтага свету. Бегін у пачатку трыццатых гадоў у Польшчы ўступіў у сіяністкую арганізацыю «Бейтар». Многія з ідэй, успрынятых ім у тыя гады, ён ажыццявіў, прыйшоўшы да ўлады ў Ізраілі.

У 1938 годзе энергічны выпускнік юрыдычнага факультэта Варшаўскага ўніверсітэта ўжо быў прыкметнай фігурай сіяністкага руху ў Польшчы. Другая сусветная вайна не змяніла яго жыцця, яна толькі надзвычай ушчыльніла яго. Паражэнне Польшчы прымусіла Бегіна перайсці на тэрыторыю, занятую савецкімі войскамі. Тут ён быў неўзабаве арыштаваны. НКУС дасталася немалая здабыча. Бегін як кіраўнік «яўрэйскай буржуазнай арганізацыі» быў накіраваны ў ГУЛАГ з не меншай падставай, чым тысячы схопленых тады членаў кампартыі, Бунда і многіх левых польскіх і яўрэйскіх арганізацый. Эшалон са зняволенымі, што вёз Бегіна ў Варкуту, выйшаў з Вільнюса 21 чэрвеня 1941 года.

Потым Бегін сам прызнаваў, што вопыт сталінскіх лагераў зрабіў яго больш жорсткім. У 1942 годзе зігзагі дыпламатычнай гульні Сталіна прывялі да таго, што частка зняволеных — выхадцаў з Польшчы змагла вырвацца з лагераў. Іх выпусцілі для ўступлення ў польскую армію, якой камандаваў Андэрс. Разам з гэтай арміяй Бегін пакінуў СССР і неўзабаве дабраўся да Палесціны. Увесь наступны перыяд, аж да абвяшчэння незалежнасці дзяржавы Ізраіль у 1948 годзе, ён правёў у падполлі, узначальваючы «Эцел» — адну з буйнейшых тэрарыстычных арганізацый. Агенты брытанскай сакрэтнай службы шукалі Бегіна па ўсёй краіне.

Пасля заваявання незалежнасці Бегін больш за 20 гадоў быў нязменным лідэрам апазіцыі ў кнесеце, кіраўніком правага, антысацыялістычнага крыла сіяністкага руху. Толькі ў 1977 годзе ўзначалены ім блок «Лікуд» перамог на выбарах. Былы палітычны зняволены з Варкуты стаў прэм'ер-міністрам.

У сваёй унутранай і знешняй палітыцы Бегін паказаў сябе надзвычай жорсткім і разам з тым прагматычным лідэрам. Галоўнымі для яго былі дзяржава і нацыя, чые інтарэсы ён адстойваў упарта і паслядоўна, прытрымліваючыся ў той жа час ліберальных поглядаў у эканоміцы. Менавіта ён, паслядоўны сіяніст і нацыяналіст, пайшоў на беспрэцэдэнтны ў той час крок — заключэнне мірнага дагавора з Егіптам, што прынесла яму Нобелеўскую прэмію міру. Але адначасова нішто не магло спыніць яго ў выпадках, калі ў небяспецы былі жыццёвыя інтарэсы яго краіны. У 1981 годзе ізраільскія самалёты разбамбілі ядзерны цэнтр у Іраку, а праз год было ажыццёўлена ўварванне ў Ліван з мэтай ліквідацыі там войск АВП.

У 1983 годзе, перажыўшы трэці ці чацвёрты інфаркт, у абстаноўцы нарастаючай крытыкі дзейнасці яго ўрада Бегін пайшоў у адстаўку. Ён не стаў сутаргава чапляцца за ўладу, пайшоў сам і такім чынам захаваў уладу ў руках свайго дзецішча — блока «Лікуд».

Святлана АЛЕКСІЕВІЧ

Зачараваныя смерцю

ЗАМЕСТ ПРАДМОВЫ
(Інтэрв'ю, узятае аўтарам у самой сябе)

— Чаму расказы самазабойцаў? А не расказы звычайных савецкіх людзей са звычайнай савецкай біяграфіяй?

— У камунізму быў вар'яцкі план — перарабіць чалавечую прыроду, змяніць «старога чалавека», ляддашняга Адама». «Гома савецікус» — чалавек, пра якога марылі ўсе ўтапісты свету, і яго вывелі ў лабараторыі марксізму-ленінізму. Гэта асаблівы тып чалавечай генерацыі, але ён хутка знікне, растане ў сусветнай цывілізацыі, у якую мы вяртаемся. Адны сцвярджаюць, што гэта трагічны і цудоўны чалавек, другія бясстрасна і адчуджана называюць яго «саўком». Хто ж ён на самай справе ў святле гісторыі і ў святле не такога ўжо доўгага чалавечага жыцця, адноўчы падараванага? Хто?! Дзіцё вялікай ілюзіі ці ахвяра масавай псіхічнай хваробы?

Гэты чалавек цяпер на разломе... Там, дзе зусім нядаўна ў метале, бронзе і бетоне ўзвышаліся паўваенныя, паўрэлігійныя помнікі бальшавіцкім багам, — біты камень, мацярушчына на разварочаных пастаментах. У штодзённых газет ваенны пах: ашалелы натоўп [illegible] растаптаў міліцыянера, былога франтавіка, кавалер ордэнаў Славы расстраляў з абрэза людзей, што мірна абедалі ў прыватным кафэ, старая бальшавічка разрэзала вены: знесены помнік Леніну, разбурыўся свет яе непарушных уяўленняў; былы воін-афганец спрабаваў спаліць сябе на плошчы — сусед-кааператар купіў «Мерседэс»: пратэст супраць іншага жыцця, што насоўваецца, жыцця з іншай сацыяльнай іерархіяй і іншай сістэмай каштоўнасцей. Яны, мяркуючы толькі бачылі светлую будучыню і раптам страціўшыя гэтую веру, сёння не вытрымліваюць... Сімптомы сацыяльнай істэрыі, ці, на мове медыкаў, «[illegible] неўроз». Злавесная музыка распаду.

«Самазабойства, як з'ява індывідуальная, — пісаў у сваім эсэ «Пра самазабойства», выдадзеным у 1931 годзе ў Парыжы, М. Бярдзяеў, — існавала ва ўсе часы, але іншы раз яно становілася з'явай сацыяльнай». Статыстыка апошніх гадоў падцвярджае яго словы: у 1987 годзе — 54 тысячы самазабойстваў, у 1988 годзе — 56 тысяч, у 1989 годзе — 80 тысяч. Па [illegible] больш людзей, чым гіне ў аўтамабільных катастрофах і ад крымінальных забойстваў. Апераўтыўныя міліцэйскія зводкі, але гэта ўжо не ўтой часу, калі ў здаровым савецкім грамадстве (у ім не існавала [illegible]), — праблемы самазабойства былі па-ранейшаму фіксуюць: колькасць самазабойцаў павялічваецца, яна расце не толькі ў вялікіх гарадах, але і ў раёнах, маленькіх вёсачках. Не[illegible] чалавек яшчэ адчуваў сябе грамадзянінам вялікай краіны, а не насельнікам разбураных еўра-азіяцкіх задваркаў, у ВНУ вучылі гісторыю камуністычнай партыі, у той час як цяпер камуністы і піянеры збіраюцца ў падполлі і выносяць на плошчу чырвоны сцяг пад лаянку і крыкі натоўпу, яшчэ жылі вялікія міфы, што на вачах ператвараюцца ў страшныя анекдоты, ды і, нарэшце, каўбаса каштавала два рублі, а не дзвесце... Савецкі чалавек зноўваў за ўсё сваё жыццё дзве-тры танныя палітычна адзенкі, такіх сама, як ва ўсіх), туліўся з сям'ёй у камунальны, не ўмеў [illegible] бачыў свету, але ганарыўся тым, што асвоіў цаліну (калі цэнтры [illegible] пасталі і памёрлі вёскі), будаваў самыя высокія плаціны і дамбы (будаваў іх рукамі, як егіпецкія піраміды), першы прарваўся ў космас, мае больш за ўсіх танкаў і ракет і што яму належыць адна шостая частка сушы... Феномен таталітарнай свядомасці! Адным махам яго не раскалоць. Унутраныя лянцугі больш непрыкметныя, але больш небяспечныя за вонкавыя, што палі.

І я хачу выслухаць менавіта іх, расчараваных і бяссільных прыстасавацца...

Перад смерцю чалавек сумленнейшы і яснейшы. Ён ужо не толькі чалавек нейкага часу, нейкай партыі, асяроддзя, прафесіі, ён ужо проста чалавек. Не кат і не ахвяра, а проста чалавек. І крык яго ў апошняе імгненне чалавечы. А што ёсць мастацтва? Мастацтва і ёсць крык чалавечы.

Чую яго ў дакументах, сведчаннях...

ЛІСТ ПЕРШЫ:

«Вось і мая чарга. Мая рыса, я сама яе назначыла. Некалі мы са шчаслівай лютасцю спявалі: «Смело мы в бой пойдем за власть Советов. И как один умрем в борьбе за это...» Памром!

Муж ніколі пасля сваёй смерці не з'яўляўся да мяне. За ўсе пяцьдзесят гадоў ён ніводнага разу не прыходзіў. А ўчора быў... Калі я ўсё вырашыла... Ласкавы, цалаваў мяне. Сказаў, што за Аленку дараваў. Мы былі з ім шчаслівыя! Мы кахалі адно аднаго! Тады ці цяпер? Не памятаю. Усё змяшалася. Я не адчуваю, не разумею, у якім часе сапраўды жыву, а пра які ўспамінаю...

Можа, я проста баюся старасці. Баюся гэтага незнаёмага чужога твару ў люстэрку. Ён такі ж мне чужы, як і мае маладыя фатаграфіі. Мая душа недзе пасярэдзіне — паміж тым, што я бачу ў люстэрку раніцай, і тым, што захоўваецца ў старых альбомах. У яе нейкае іншае аблічча. Калі ўсё ж паспрабаваць усміхнуцца, дык на вуліцы са сваімі маруднымі, са сваімі хворымі нагамі я адчуваю сябе прусаком сярод шафаў. «Смело мы в бой пойдем... И как один умрем...» Мы марылі пра Горад Сонца!

Я хацела памерці ўлетку. Каб легчы ў сагрэтую сонцам зямлю. Але мае любімыя кітайскія хрызантэмы жылі ў гэтым годзе да першага снегу. Я не магла памерці раней за іх. Першы снег мне нагадаў, што Аленка памерла зімой. Памерла ў дзіцячым доме, куды я яе здала, ад'язджаючы на фронт пад Царыцын. «Смело мы в бой пойдем... И как один умрем...» Я гатова была памерці сама, але я не хацела, каб памерла Аленка. Яна памерла ад дызентэрыі, паўдзетдома ў іх памерла ад дызентэрыі. Чаму яна памерла зімой? Іх клалі па тры-чатыры трупікі ў адну труну, такія яны былі маленькія. Трун не хапала... У дзетдом прывозілі толькі вялікія труны...

Я паехала на фронт пад Царыцын. Мяне назначылі камісарам. Там упершыню я сустрэлася са Сталінам. Я плакала, калі памёр Сталін. Ці плакала я, калі даведалася пра смерць Аленкі? Не памятаю. Я была маладая, я была камісар. Вакол кожны дзень паміралі людзі. Мы не плакалі. Гэта я памятаю. А ці плакала я адна? Не памятаю.

Учора муж прыйшоў ласкавы, цалаваў мяне.. Навошта я так доўга жыву? Я ніколі не баялася смерці... Мая бабуля, яна жыла да дзевяноста пяці гадоў, гаварыла, што гэта Бог яе пакараў. За што я пакараная? Мы марылі пабудаваць Горад Сонца! Усе будуць роўныя, усе будуць браты! Я не хацела, каб Аленка памерла. Ёй было ўсяго тры гадкі. Але я любіла Горад Сонца!

Засталіся адны прывіды... Нельга верыць у прывіды... Свет, у якім я жыла, знік, яго зламалі, як старую тэатральную дэкарацыю. Чыгунныя помнікі правадырам разбіваюць сабе галовы аб асфальт... Ніхто не марыць пра Горад Сонца, мараць пра каўбасу і танную гарэлку. Мне няма каму сказаць, што чалавеку патрэбна мара, каўбаса не можа быць марай. Для сына і ўнукаў я — старая непапраўная ідэалістка. Іншапланецянка! Неандэрталец! Я занадта затрымалася ў зямным пейзажы. Трэба паміраць разам са сваім пакаленнем. Разам з яго праўдай, яго хлуснёй і яго ілюзіямі. Мы сустрэнемся з табой, Аленка... З усіх прывідаў — жывых і чыгунных, што акружаюць мяне, ты менш за ўсё прывід...»

(В. М. Акружная, 89 гадоў).

ЛІСТ ДРУГІ:

«...Мне здаецца, я памятаю ўсё... Пах кавалачка дыні, што мама аднойчы прынесла. Я запомніла яго назаўсёды. Памятаю, як хлопчыкі паклікалі мяне гуляць з кошкай: «Ты яе пагладзь. Яна жывая». Мне было ўжо сем гадоў, але я ніколі не бачыла кошку. Кошак у лагеры не было. Памятаю, як мама хацела даць мне цукеркі, а вартаўнікі яе не пускалі. Яна крычала: «Галуша, вазьмі цукеркі». Мне было страшна: я не ведала, што такое цукеркі. Ніхто з дзяцей не ведаў, што такое цукеркі. Мне сказалі: «Бяжы. Хавайся». А мама мая крычала: «Галуша, вазьмі цукеркі...»

Калі ў мяне пыталіся: «Адкуль ты, дзяўчынка?», я адказвала: «З зоны...» «Зазона» — гэта быў іншы свет, нешта незразумелае, страшнае. Мне здавалася, што там пустыня да самага краю. Што іншага жыцця нідзе няма. А тут нас ахоўваюць нашы салдаты... Нейкім цудам захавалася адна фатаграфія: наш клас сфатаграфавалі на Першае мая. Кожны трымае ў руцэ маленькі чырвоны сцяжок. І я трымаю. А ўжо забілі ў турме майго тату. Ворага народа. Ужо мама кашляе крывёй. Падушка раніцамі ў яе ружовая. Я трымаю чырвоны сцяжок...

Потым нас з мамай раздзялілі. Тры гады я чакала маму. Калі мы зноў сустрэліся, мне было дзесяць гадоў. Мама знайшла мяне ў дзетдоме. «Галуша! Галушанька!» Ніхто мяне так не называў. Я азірнулася і ўбачыла жанчыну з чорнымі валасамі: «Мама!!!»

Але аказалася, што мы з мамай не разумеем адна адну. Мы чужыя людзі... Я шчыра верыла, што ў мяне шчаслівае дзяцінства. Хацела хутчэй уступіць у камсамол, каб змагацца з нейкімі нябачнымі ворагамі. Каб яны не разбурылі наша самае лепшае жыццё... А мама, калі я прынесла ў дом вялікі партрэт Сталіна, кінула яго на падлогу. Пачала плакаць. Гэта нас выратавала, што яна пачала плакаць. Калі б яна не плакала, я пайшла б у школу і сказала, што мая мама кінула партрэт Сталіна на падлогу. Я хацела ўцячы ад яе...

І я гэта ніколі не папраўлю. Мамы даўно няма. Я дагэтуль сапсаваны, ненармальны чалавек. Мне патрэбна зона. Гэтыя рамкі... У іх я вырасла... Я ў іх нарадзілася...

У мяне два сыны. Студэнты. Мы з імі чужыя людзі. Як з мамай. Ім не патрэбны мае ідэалы. Чапаеў для іх — смешна, Паўка Карчагін — лухта. Яны нічога не баяцца... Уначы я прачынаюся ад страху, што вішу дагары нагамі... І яны глядзяць на мяне. Назіраюць. Без жалю. З цікаўнасцю. Тады хочацца сарваць з сябе сукенку і выйсці на вуліцу голай... Сесці за стол і зжэрці тое, што не есць нармальны чалавек. Няхай глядзяць. Назіраюць. Без жалю. З цікаўнасцю...

Мне няма куды вярнуцца. Я вяртаюся і вяртаюся ў зону. Уначы я прачынаюся ад страху, што вішу дагары нагамі...»

(Л. Чубрык, 57 гадоў).

ЛІСТ ТРЭЦІ:

«Ха! Не падайте духом, поручик Голицин...» Карабель дурняў плыве...

Сваю свечку я патушу сам...

Вакол цені... Хлусня... Дарослыя недарэчныя і смешныя.... Са сваімі святамі, старымі медалямі «За Прагу», «За Будапешт», дзе іх ненавідзяць... Жабрацкімі пенсіямі, завучанымі ўспамінамі... Спрэчкамі аб палітыцы: Гарбачоў — агент сусветнага імперыялізму ці вялікі чалавек? Сядзелі ў прэзідыумах, хадзілі ў школы, выступалі... Рабы вучылі рабоў...

Сваю свечку я патушу сам...

Я зраблю гэта з тайным захапленнем... Не хачу быць, як яны... Як бацька... А іншага жыцця ў гэтай няшчаснай краіне ніколі не будзе...

Сваю свечку я патушу сам...»

(Ю. Кутасаў, 16 гадоў).

Такое пачуццё, што гэта ўжо з намі было. Гісторыя паўтараецца...

...апошні ліст нядаўняй самазабойцы з Кранштата 25-га ліпеня:

«Мы, людзі XX стагоддзя, без веры, без надзеі, без жадання жыць... Ні Хрыстос, ні сацыялізм, ні чалавек для нас не існуюць. Нішто не існуе, акрамя думкі, а думка даводзіць да самазабойства».

(Зб. «Самоубийство». Выд. «Зара». М., 1911 г.).

«У маёй безумоўнай якасці істца і адказчыка, суддзі і падсуднага я прысуджаю гэтую прыроду, якая так бесцырымонна і нахабна паклікала і нарадзіла мяне на пакуты, разам са мною да знішчэння, а таму што прыроду я знішчыць не магу, дык знішчаю сябе аднаго, адзіна ад суму цярпець тыранію, у якой няма вінаватага». (Ф. Дастаеўскі. Дзённік пісьменніка (кастрычніцкая кніжка за 1876 год). «Споведзь самазабойцы»).

Тыя ж стомленыя людзі. З тым жа бясстрашным, адкрытым позіркам у смерць. Амаль сто гадоў назад. Ёсць над чым задумацца.

«Зачараваныя смерцю» назваў Э. Фром самазабойцаў. А ці ж што-небудзь іншае, як не зачараванасць смерцю, была нашым духоўным жыццём?

(Працяг будзе).

«Мы ведаем яшчэ далёка не ўсё»

Сёння ў 21.30 Беларускае тэлебачанне паказвае прэм'еру дакументальнага фільма пра Янку Купалу «Ніколі я не паміраў...» Вось што расказаў нам напярэдадні пра сваю новую работу рэжысёр Уладзімір БОКУН:

— Мы спадзяёмся, глядач ужо падрыхтаваны да гэтага фільма публіцыстыкай. Яна абвастрыла цікавасць да «загадкі Купалы» і ўсе мае знаёмыя ў час работы толькі і пыталіся: «Ну як? Высветлілі? Што там было?»

Скажу адразу: у нашай спробе адказаць на гэта пытанне ёсць шмат новых падрабязнасцей. І ўсё ж мы не імкнуліся ператварыць кіно ў кінаследства, а найперш стараліся пабудаваць псіхалагічна праўдзівую карціну «савецкай біяграфіі» Янкі Купалы. Калі гаварыць пра яго апошні, 1942-гі год, то ў мяне асабіста ўзнікае пачуццё жахлівага тупіка, пасткі. У Мінску, лічы, заложніцай застаецца яго маці, а ён там, за лініяй фронту піша «Партызаны, партызаны...» Тут немцы наладжваюць «уздым» нацыянальнага жыцця — і бальшавікі вымушаны рэагаваць. З'яўляецца чутка, што акупанты назвалі адну з мінскіх вуліц імем Купалы. Дакументальнага пацвярджэння гэтаму мы не знайшлі і здагадваемся пра сутнасць «метаду». Купалу трэба было «завесці» ў адказ, Купала быў патрэбны бальшавікам для ідэалагічнага рэваншу. Думаю, ці мог ён, пакутуючы за свой народ, зусім шчыра стаяць на адным з бакоў у той вайне? Але ж ён быў як сама праўда — вось дзе трагедыя.

Мы разумеем, што глядач усё ж чакае ад нас прынцыповага адказу на пытанне: тады што адбылося 28 чэрвеня ў гасцініцы «Масква» — самагубства ці забойства? І мы адказваем: смерць Купалы — гэта забойства. Але неістотна ўсё зводзіць да апошняга фізічнага штуршка (быў ён ці не быў). Купалу забівалі даўно, доўга, люта. У 1921-м, калі прыйшлі на яго хату з першым вобыскам. У 1926-м, калі забаранілі пастаноўку «Тутэйшых». У 1930-м, калі пасля допытаў ён сам узняў на сябе руку. У 1937, калі за кратамі сядзелі амаль усе яго паплечнікі, аднадумцы...

Сярод іншых, раней невядомых нам красамоўных дакументаў, з якімі мы знаёмім гледача — дакладная Цанавы на імя Берыі. Адтуль вынікае, што летам 1939 года сапраўды рыхтаваўся працэс супраць Купалы, Коласа.

Дарэчы сказаць, што, ідучы нам насустрач, КДБ рэспублікі адкрыў свае архівы і аказаў усю патрэбную дапамогу аўтарам сцэнарыя — Георгію Коласу, Віталю Скалабану і Таццяне Процька. Дзякуючы гэтаму, мы валодаем новымі фактамі.

Дапускаю, што некаторыя дакументы з гэтых крыніц могуць выклікаць неадназначную рэакцыю гледачоў. Таму хачу іх запэўніць: мы разумеем, што ў гэтай справе мяжа тактоўнасці стражэйшая за мяжу галоснасці. Таму і гаворым яшчэ не ўсё, што ведаем.

З другога боку, зразумела, што і ведаем мы яшчэ далёка не ўсё. Некаторыя дакументы — напрыклад, справа ваеннай пракуратуры Масквы аб гібелі Купалы, медыцынскае заключэнне аб яго смерці — дагэтуль не знойдзены. Нам, як і ранейшым даследчыкам, не ўдалося гэта зрабіць — хаця нам і дапамагаў асабіста Станіслаў Шушкевіч...

Усё астатняае, чым мы хочам падзяліцца — слухайце і глядзіце, уключыўшы тэлевізар...

Алена ЦІХАНОВІЧ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 ліпеня

Беларускае тэлебачанне
14.55. Беларуская літаратура.
15.25. Матэматыка.
15.55. Фізіка.
16.30. Навіны.
16.35. «Капітан Саўры-галава». Маст. фільм. 2-я серыя.
17.40. «Калі б я быў маім татам». Мультфільм.
18.00. Каралеўскае паляванне. Шоу-казіно.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Наш каментарый. «Ахінея правіць баль».
19.15. Факты і меркаванні. «Час адраджэння, час памяці».
19.45. Эканамічная хваля. Свет пазнае Беларусь. Аб развіцці міжнароднага супрацоўніцтва. Прамая лінія.
20.45. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе... Дабрачынны тэлеаўкцыён.
21.30. Да 110-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. Прэм'ера дак. фільма Беларускага тэлебачання «Ніколі я не паміраў».
22.20. Ю. Семяняка. «Паўлінка». Фрагменты з музычнага спектакля.
23.30. НІКа.

І канал. Астанкіна
13.05. Свет грошай Адама Сміта.
13.35. Блакнот.
13.40. «Заблудны ў вяках». Перадача з Пермі.
14.00. Навіны.
14.25. «Урокі Вольгі Івановай».
14.40. «Тры гады». Маст. фільм. 1-я серыя.
15.45. «Бяздомны Канчурджэ». Мультфільм.
16.00. Маст. фільм для дзяцей. «Ганна». 4-я серыя.
17.00. Навіны.
17.20. «Міхаіл Рамадзін. Запрашэнне да падарожжаў».
17.45. Студыя «Палітыка» паказвае...
18.15. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «Зіма ў раі». Маст. фільм. 1-я серыя.
22.00. Сітуацыя.
22.30. Пяць кольцаў.
23.00. Навіны.
23.25. «Каханне з першага позірку». Дзень першы.
0.05. Гукавая дарожка.
0.35. «Тры гады». Маст. фільм. 1-я серыя.

Канал «Расія»
11.50. «Санта-Барбара». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там—навіны.
15.15. Мульці-пульці. «Каакор—скураны посуд».
15.25. «Дзіцячыя мары» (Францыя). 9-я серыя.
15.45. Студыя «Рост». «Арт-зона».
16.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Прэзентацыя канала «Санкт-Пецярбург» на Расійскім тэлебачанні.
17.25. «Незгаральная купіна».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Здабытак рэспублікі. Мастак Галіна Чудакова.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Санта-Барбара». Маст. фільм.
20.15. Фестываль мастацтваў «Красная плошча запрашае...» Гала-канцэрт з удзелам зорак сусветнага балета.
22.35. Весткі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.25. «Арт-абстрэл». Выпуск 3-ці.

8 ліпеня

Беларускае тэлебачанне
14.55. Беларуская літаратура.
15.25. Фізіка.
15.55. Хімія.
16.30. Навіны.
16.35. Для дзяцей. Я. Чапавецкі. «Мышаня Мыцык». Спектакль Дзяржаўнага тэатра лялек Беларусі.
17.30. Мультфільмы.
18.00. Сенакос на Палессі. Перадача з Брэста.
18.20. «Палёт матылька», «Сказ пра «Царыцу ваз». Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны. (Гомель).
19.10. Наш каментарый. «Рэха Прыднястроўя».
19.15. Сустрэча са Старшынёй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. С. Шушкевічам. Прамая лінія.
20.15. «Ане Вескі» . Фільм-канцэрт.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Некалькі слоў па жыллёваму пытанню.
21.45. Урачысты вечар, прысвечаны 110-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. Пасля заканчэння—НІКа.

І канал. Астанкіна
13.10. Тэлемікст.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.20. Сёння і тады.
14.50. «Тры гады». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.05. «Новыя імёны». Іграюць Г. Гаруноў і Расійскі сімфанічны аркестр пад кіраўніцтвам М. Плятнёва.
16.10. Маст. фільм для дзяцей «Ганна». 5-я серыя.
17.00. Навіны.
17.30. Студыя «Палітыка» паказвае...
18.00. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
18.45. «Накцюрн на флейце вадасцёкавых труб». Аўтарская праграма Э. Разанава.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Зіма ў раі». Маст. фільм. 2-я серыя.
22.15. Чорная скрыня.
23.00. Навіны.
23.25. «Каханне з першага позірку». Дзень 2-гі.
24.00. Вытокі аргенцінскага танга.
0.35. «Тры гады». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там—навіны.
15.15. Вольны час. «Увага: здымаю!»
15.30. «Бывай, зброя!»
16.00. «Візітная картка». Частка 1-я.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Хрысціянская праграма. «Надзея сёння».
17.45. Версія.
18.00. Апазіцыя.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тэлегульня «Лога».
19.55. Фестываль «Сан-Вінсент-92».
20.45. «Школа драматычнага мастацтва Анатоля Васільева». Частка 1-я. Платон. «Дзяржава».
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.05. «Школа драматычнага мастацтва Анатоля Васільева». Частка 2-я.

РАДЫЁ

8 ліпеня

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.00, 10.00, 15.00, 19.45, 23.00. 7.00 — «Радыёфакт». 8.05 — «У Савеце Міністраў рэспублікі». 9.15 — «Мова — душа народа». Радыёрасказ. 9.45 — «Прэм'ера песні». 10.15 — для дзяцей». «Да бабулі, да дзядулі». Радыёпастаноўка. Частка 1-я. 11.20 — «Наша мінуўшчына». Радыёчасопіс. 12.00 — «Апоўдні». 13.00 — «У абедзенны перапынак». 14.00 — канцэртная праграма. 15.15 — «Музычны ключ». 16.05 — Я. Пархута. «Акварэлі аднаго лета». 16.40 — «Арыенцір». Перадача для старшакласнікаў і навучэнцаў ПТВ. 17.00 — эстрадная праграма. 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 19.45 — вячэрняя казка. 20.25 — літаратурна-асветніцкі канал «Мост». 22.30 — «Успамін пра канцэрт». Музычная праграма. 23.10 — «Фан-клуб». 0.00 — «Начны канал».

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Аб ролі Саветаў розных узроўняў у працэсе навучання і выхавання падрастаючага пакалення тутарыць карэспандэнт «СБ» Канстанцін Севярынец і намеснік старшыні Віцебскага абласнога Савета народных дэпутатаў Уладзімір Цадоха.

Інтэрв'ю **«Расклад на заўтра»** на 2-й старонцы.

Нататкі доктара сацыялагічных навук Алега Мінаева наконт апытанняў грамадскай думкі **«Прапаўшыя беларусы»**.

Суб'ектыўныя нататкі Міхаіла Талочкі **«Зваўся толькі Янка Купала»**.

Заканчэнне гістарычнага нарыса **«Забытая слава»**.

Гастролям у Беларусі спявачкі Алы Баянавай прысвечана заметка **«Цудоўныя імгненні»**.

«Прэзентацыя маладосці» — фотарасказ пра выстаўку работ першых выпускнікоў Акадэміі мастацтваў Беларусі.

НА ДВОР'Е

7 ліпеня

Сёння ўдзень па рэспубліцы пераменная воблачнасць, па паўднёвай палавіне месцамі дажджы, навальніцы. Тэмпература паветра ў Віцебску 16—18, Магілёве — 18—20, Мінску, Гомелі — 19—21, Гродна, Брэсце —20—22 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак: 8 ліпеня пераважна ў паўднёва-ўсходніх раёнах рэспублікі дажджы, месцамі навальніцы, 9-га ў асноўным без ападкаў. Тэмпература паветра 8 ліпеня ўначы 9—14, 9-га—5—10 градусаў цяпла, удзень 17—22, 9-га ў заходніх раёнах да 24 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.



САЮЗ МАЛЫХ ПРАДПРЫЕМСТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

◆ РАСПРАЦОЎВАЕ ўстаноўчыя дакументы і АКАЗВАЕ ПАСЛУГІ па рэгістрацыі і перарэгістрацыі прадпрыемстваў любых форм і відаў, уключаючы прыватныя, сямейныя і дзяржаўныя, арэндныя і калектыўныя прадпрыемствы, таварыствы з абмежаванай адказнасцю і акцыянерныя таварыствы, сумесныя прадпрыемствы і прадпрыемствы са 100-працэнтнага замежнага капіталу.

◆ ЗАБЯСПЕЧВАЕЦЦА НАТАРЫЯЛЬНАЕ ЗАСВЕДЧВАННЕ дакументаў, АДКРЫЦЦЁ рублёвага і валютнага рахункаў, АКАЗВАЕЦЦА САДЗЕЙНІЧАННЕ ў вырабе пячаткі.

◆ ПРАДСТАВІЦЬ ВАШЫ ІНТАРЭСЫ ў судзе і гаспадарчым судзе, ДАПАМОЖА ЗАРЭГІСТРАВАЦЬ вас у якасці ўдзельніка знешнеэканамічных сувязей.

НАШ АДРАС: 220010, Г. МІНСК, ВУЛ. БЕРСАНА, 1, ПАКОЙ 308
(пл. Незалежнасці, НДІ эканомікі Дзяржэканомплана).
ТЭЛЕФОН: 20-93-41.
РАБОТА З НАВЕДВАЛЬНІКАМІ З 12.00.

ІДЭЯ
АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА «ІДЭЯ»
РЭАЛІЗУЕ:
● КАМП'ЮТЭРЫ
PC/AT 286/287, 16—20 MHz,
RAM 1MB, HDD 42 MB, 5" 1,2 MB, 5" 360 кВ, SVGA, mouse
па цане 160.000 руб. (шт.);
● ПРЫНТЭРЫ
HYUNDAI-920 (фармат А3)
па цане 20.000 руб. (шт.).
ПАСТАЎКА СА СКЛАДА Ў МІНСКУ.
ТЭЛ.: (0172) 68-68-57, 69-00-74, 69-09-59.

ПРАДАЮ
картрыджы для прынтэра STAR NX-1500, LC-15.Тэл. у Мінску 32-10-45.
МЯНЯЮ
новы каляровы тэлевізар «Гарызонт 421 Д» на халадзільнік, «сценку» (можна не зусім новую) або прадам. Тэл. у Мінску: 55-04-64, 64-71-19, 66-74-39.

РЭКЛАМА І АБ'ЯВЫ Ў «ЗВЯЗДЗЕ»
ПРЫМАЕМ ЗАЯЎКІ НА КОМПЛЕКСНАЕ ДОЎГАТЭРМІНОВАЕ РЭКЛАМНАЕ АБСЛУГОЎВАННЕ.
Рэклама друкуецца на роднай мове!
СЦІСЛЫЯ ТЭРМІНЫ АПУБЛІКАВАННЯ — 1—10 ДЗЁН.
Цэны даступныя — 40 руб. за кв. см; для прыватных асоб — 7 руб. за радок з 24 знакаў тэксту.
Ёсць і дагаворныя цэны.
ПАСТАЯННЫМ ЗАКАЗЧЫКАМ ДАЕЦЦА СКІДКА!
ЗАПРАШАЕМ ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА РЭКЛАМНЫХ АГЕНТАЎ.
ЗВАНІЦЕ, ЗВЯРТАЙЦЕСЯ З 9.30 ДА 18.30, АКРАМЯ СУБОТЫ І НЯДЗЕЛІ.
Адрас: 220041, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 77.
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА».
ТЭЛЕФОН 32-35-91.

Вы жадаеце вучыцца, але не вызначылі, куды пайсці —
ДА ВАШЫХ ПАСЛУГ МІЖНАРОДНАЯ ЗАВОЧНАЯ ШКОЛА ЮНЫХ БІЗНЕСМЕНАЎ «КАЦЮША».
НАПРАМКІ ВУЧОБЫ:
міжнародны маркетынг, менеджмент, бухгалтарскі ўлік, тэорыя і практыка арганізацыі бізнесу і г. д.
ВЫРАШЫЛІ ПАСТУПАЦЬ — І ВАМ НЕАБХОДНА ДАДАТКОВА ІНФАРМАЦЫЯ АБ МЗШЮБ «КАЦЮША», ПРАВІЛЫ ПРЫЁМУ І ЎМОВЫ ВУЧОБЫ.
ВЫСЫЛАЙЦЕ ПІСЬМО-ЗАЯЎКУ, КВІТАНЦЫЮ (можна копію) ПАШТОВАГА ПЕРАВОДУ І КАНВЕРТ НА АДРАС: 211440, Г. НАВАПОЛАЦК, 4. ГАС-4, а/с 258.
Паштовыя пераводы на 112 рублёў (за паслугі і інфармацыю) высылаць на адрас: 211440, Наваполацк, 4, вул. Я. Коласа, 32. ГАС-4, а/с 258.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Намеснік галоўнага рэдактара У. АНДРЫЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 134.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12